

Антропософски вести

Брой 88
ВЕЛИКДЕН
МАРТ 2025 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Великденски размисли
3. Интервю с д-р Франгов
4. Медитацията на Основополагащия камък като пробуждащ импулс
8. Три събития с Щефен Хартман
9. Интервю с Щефен Хартман
11. 100 години Лечебно-педагогически курс
12. Евритмично представяне на Медитацията на Основополагащия камък
12. Жизнен път за човечеството
13. По пътя от Епифания до Пасха
15. Делото на Р. Щайнер през нашите духовни очи
17. Нравствените идеали са движещи сили на човешките действия
21. Защо петят птиците?
24. Съобщения и обяви
24. Антропософски групи в България

Преди Събитието на Голгота земната аура, съставена от нейното астрално и етерно тяло, показваше определени цветове и форми, но след Мистерията на Голгота, в точно определен момент, цялата Земна аура рязко промени своите багри. Кой е този момент? Това е моментът, когато на Голгота бликна кръвта от раните на Христос Исус. В този момент се промениха всички духовни отношения на Земята.

Рудолф Щайнер GA 103

ВЕЛИКДЕНСКИ РАЗМИСЛИ

„...И Христос ще свети непосредствено във всяка тъмнина”

Горният текст е част от медитацията на Рудолф Щайнер, в която се казва, че това ще е възможно, когато „Не аз, а Христос в мен” ще се превърне в сила, действаща в човешката душа. Засега това е осъществено от Рудолф Щайнер и учителите на Мъдростта и Хармонията на чувствата, а за сериозните антропософи вероятно ще стане възможно в шестата култура, в славянската епоха.

Подготовката за това е започната от архангел Габриел, който преди Михаиловата епоха – преди 1879 г. – между веждите, но навътре в мозъка, е развил орган за разбиране на Антропософията. Ние вече го използваме – съдържанието на духовната наука се излива чрез него в етерното ни тяло. Но ако този орган не се използва, се развиват епидемии от нервни болести и възникват бактерии: ние виждаме, че все повече хора страдат от депресии, мании, имат слаба имунна система и т.н. Друга причина за това е, че след края на Кали Юга човечеството е прекрачило Прага на духовния свят и след тридесетата си година човек несъзнателно среща Пазача на Прага. А в бъдеще все повече хора ще възприемат определени въздушни елементарни същества в природата като нещо духовно, а в действителност те са демони, разрушаващи нервната им система.

Постепенно етерният Христос ще започне да влияе и на съвестта ни. Несъзнателният глас на съвестта ще се превърне в кармическо виждане, като в имажинация на изравнителната бъдеща постъпка, която можем да направим, ако пожелаем. Човек ще вижда в образ собственото въздействие на бъдещето и доброволно ще върши необходимото. Антропософските знания са подготовката за това ускоряване на моралната ни еволюция, а отхвърлящите тези знания ще приемат Ръководителя на съдбата им Христос като ужасна присъда, като наказание, защото съзнателно са се подчинили на материализма на Ариман.

Необходимостта от разбиране на езотеричното християнство и самия Христос възниква едва в края на XIX

век. Малко преди това се случва етерна духовна смърт на Христос и възкресение, оживяване на Христовото съзнание най-напред в душата на Рудолф Щайнер, а след това става възможно то да се случва и в душите на сериозните антропософи чрез духовната наука. Чрез заговор на преминалите през прага материалистично настроени души Христос е бил изгонен от висшите духовни светове в близкия до нас етерен свят. Но както се казва: „Всяко зло е за добро”. Така Христос е по-тясно свързан с нас, което води до второто етерно възкресение на Христос.

Преди това силите на човешките етерни тела бяха отслабени от прекалената им свързаност с физическото тяло и то би се разпаднало, ако не беше станала Мистерията на Голгота. Сега етерното пришествие на Христос обновява етерните човешки сили чрез Михаил, който внася обновената Слънчева мъдрост. А Христос внася Слънчевото бъдеще, защото той ще действа индивидуално, по различен начин, подходящ за всяка отделна душа.

Понякога и ние, антропософите, изпадаме в униние, срещайки трудните изпитания на съдбата си. Но казаното по-горе идва от Христос, който като Утешител ни дава душевни сили да ги издържим. И тогава се изпълваме с благодарност към всичко, което срещаме в живота си. То е изпратено за наше добро. Така би трябвало да мисли Съзнателната душа. А тези, които нямат духовни стремежи и, образно казано, палят свещи пред иконите на Дявола и Сатаната, не знаят какво ги чака. Ние също не знаем какво ще се случи около приближаващата 2000 година от Мистерията на Голгота. Дали Ариман няма да използва юбилея за свои цели и чрез предстоящите събития се опита да заблуди и някои антропософи – както това се случи при идването на Хитлер през 1933 г. и така наречената пандемия Ковид 19? Рудолф Щайнер казва, че при идването на Ариман ще бъде необходима не толкова физическа, колкото интелектуална смелост.

Нека си я пожелаем!

Йордан Димитров

В началото на епохата на Съзнателната душа човешката душа развива още в слаба степен своите интелектуални сили. Възниква една несвързаност между това, към което душата се стреми в своите несъзнателни основи, и това, което могат да й дадат силите от областта, в която се намира Михаил.

В тази липса на връзка съществува до висока степен възможност за луциферическите същества да задържат човека при космическите детски сили и да го накарат да върви в неговото по-нататъшно развитие НЕ по пътищата на Божествено-духовните Същества, с които той беше свързан от самото начало, а по пътищата на Луцифер.

Съществува по-нататък една повишена възможност за ариманическите същества да откъснат човека от космическите детски сили и да го привлекат за по-нататъшно развитие в тяхната собствена област.

И двете неща не бяха допуснати, защото силите на Михаил действаха, но духовното развитие на човечеството трябваше да стане при пречките създадени от тези възможности и чрез това то стана такова, каквото е сега.

Рудолф Щайнер GA 26

Това интервю за д-р Франгов е подготвено от Мария Здравевска, преподавател по журналистика и философия.

Д-р Франгов, въпросите, с които се обръщаме към Вас, ще бъдат релевантни на индивидуалните параметри на личността Ви.

1. Д-р Франгов, Вие сте Председател на Антропософското общество в България. Бихте ли очертали постиженията на тази общност от миналото до днес?

• За антропософите, като едни индивидуалисти, не е най-лесното нещо да водят съвместен живот. Едно малко постижение е да могат да се опознават, да проявяват задълбочен интерес, да могат да приемат, че стоят в кармична връзка един към друг. И това им дава възможност да започнат да поставят в ред своята карма. Като постижение на АОБ можем да отбележим цялата издателска дейност, посещенията в Гьотеанума, Дорнах, участието в международния антропософски живот.

2. А какви са бъдещите тенденции на развитие на АОБ?

• Една от тенденциите в развитието на Обществото е да пренася духовно-научните истини от произведенията на Р. Щайнер в следващите времена. Антропософското Общество се превръща в един мост между миналото, настоящето и следващите времена, подготвяйки хората за бъдещите събития на Земята.

3. Кои са отличителните черти на Антропософското общество, които биха приобщили нови членове, така че то да се разраства?

• Антропософското общество е общество на хора, които осъзнават своята карма. Притокът на нови членове зависи от степента на осъзнаването на българина и необходимостта му от духовно развитие. АОБ никога не е търсило количеството, защото една малка група хора може да работи духовно, а най-често не е необходимо да се афишира публично духовната работа. Приемаме без илюзии нещата такива, каквито са. Антропософското общество носи своята отвореност и толерантност към всички, които имат позитивно отношение към духовната наука, без да ги разделя на членове и нечленове, и без да настоява да стават такива.

4. Като член на АОБ, човек става ли по-витален, притежава ли добродетели и живее ли в хармония със себе си?

• Членството в АОБ не променя душевното състояние на един духовен човек. Но заниманията с медитация и духовна наука води до промени, с които човек все повече може да живее в хармония със себе си. Но преди това трябва да премине и през конфликти със себе си, защото духовното себепознание води до това, че човек трябва да наблюдава

себе си отстрани. В повечето случаи той няма да приеме някои свои черти и изяви, което обаче се превръща в стимул да положи духовните усилия за развиване на нови качества и добродетели, да премахне заблудите, в които живее, да отстрани всичко, което е вредно за него във външните условия, и да стъпи на пътя към Духа.

5. Какви модели на поведение се изграждат и толерират в АОБ? Има ли ограничения, забрани, санкции? Кога и при какви условия?

• В АОБ няма никакви ограничения, санкции, условия, забрани. Всеки е свободен да изяви своята воля, да поеме отговорност, да има инициативи, които иска да реализира. Неговото поведение се изгражда по примера на останалите членове, които живеят в приятелство и братство.

6. Какви са принципите, идеалите и идеите, които открояват АОБ от Единното Антропософско общество? Българското общество изцяло ли транслира идеи от Единното Антропософско общество или има двустранен процес на обмен на информация?

• Принципно идеите и идеалите на АОБ не се различават от ЕАО. Добре е, когато идеите прерастват в идеали. Тогава една идея се превръща в жизнена сила. АОБ си има своята специфичност, основана на народностната душа. АОБ търси своята духовна мисия и предназначение, приемайки идеите от ЕАО. И това идва от инспирациите и интуициите на самите членове на АОБ.

7. Съществува ли антропософска дефиниция за здраве?

• Антропософията, която се занимава със свръхсетивните тела на човека, намира духовните причини за болестите, но и настоява да се познава състоянието на здраве, като едно динамично равновесие между изграждащите и разграждащи сили в човешкото тяло, които работят много интелигентно, без да бъдат забелязани от човешкото съзнание. По-висшите съставни части на човека поддържат в равновесие тези сили. Това е познание, което конвенционалната медицина все още не може да достигне. Хармоничното изграждане на душевния живот между мислене, чувства и воля, и укрепването на тези три части на душата е условие за здравето на човека - нещо, което се постига с изучаването и практикуването на Антропософията.

8. Как лично Вас Ви промениха като човек антропософските ценности?

• Антропософията променя всеки човек, който тръгва да се занимава с нея. Първоначално го прави по-труден за околните, защото се нуждае от повече време за себе си, за четене и медитиране, но след време човек развива една по-голяма толерантност и търпимост към другите, по-задълбочен интерес към всяка личност, която среща. Това са някои от нещата, които постепенно се забелязват от околните. Изучаването на Антропософията развива добротата, състраданието, respekта към другите, скромността и действеността.

9. Антропософията помогна ли Ви да направите една забележителна кариера? Как?

• Антропософията помага човек да има както една външна кариера, така и една духовна кариера, ако това е правилната дума за вътрешно му развитие. Човек става много побуден и действен чрез антропософията, използвайки всяка възможност за учене, развитие и пътуване; за нови срещи, нови интереси и задълбочаване на съществуващите.

10. От Вашите книги разбираме, че няма нищо по-важно от биографичната работа. Какъв съвет бихте дали на Вашите читатели?

• Биографичната работа е важна, но тя отразява степенята, на която е развита Съзнателната душа на човека. Преди да се заеме със собствената си биография, той трябва да изучи стотици други биографии, в които е отразено чудото на човешкия живот, действието на силите на съдбата, и да изпита едно почитание към тях, да изживее като свои чужди-

те животи и съдби. Едва тогава може да се обърне към своя живот и да го разгледа като едно чудо, в което са действали силите на духовния свят. Това е основното настроение, в което трябва да протича биографичната работа.

Биографичната работа е следствие от духовното себе-познание на човека. Човек, който решава съзнателно да организира и да отразява събития в своя живот, следва ритмите на живота. Тези ритми са ежедневни, месечни, годишни и всеки от тях е свързан с отделна част на човека: ежедневния – с Аза; седмичния – с астралното тяло; месечния – с етерното тяло, годишния - с физическото тяло. Към тях се прибавят и седемгодишните ритми, осемнадесетгодишните, тридесетгодишните, както и такива, които търсещият в Духа съзнателно намира в своя живот.

Благодаря Ви!

Мария Здравевска

МЕДИТАЦИЯТА НА ОСНОВОПОЛАГАЩИЯ КАМЪК КАТО ПРОБУЖДАЩ ИМПУЛС В ГОДИШНИЯ КРЪГОВРАТ

Скъпи приятели, първата ни мисъл в този ден, 21 декември, деня на зимното слънцестоене е, че е събота, сатурнов ден, навън виждаме промяната на времето. Веднага противопоставяме този ден на 21 юни, деня на лятното слънцестоене. Една част от нашето мислене отива в другия полюс за уравнивяване. Знаем как Р. Щайнер непрекъснато говори, че зимата и лятото се уравнивяват в човешкото същество в рамките на денонощието, за да бъдем свободни същества. В същото време отиваме в другите две части на годишния кръг: пролетното и есенното равноденствие. Сега се намираме в най-ниската точка на годишния кръговрат, когато денят е най-къс, нощта е най-дълга и „нощният мрак трябва да бъде преодолян“. Ритъмът на нашата медитация, която започнахме миналата година, ни води днес в съботния ден и ритъм. Ако всеки от нас всяка седмица е правил тези ритми, както и ако всяка седмица е правил 52-те мантри на душевния календар, виждаме как духовното се протъква в годината, защото в днешния ден намираме как душевният календар съвпада с четвъртия ритъм на Основополагащата медитация. Следваме ритъма на Коледното събрание 1923 г., съботния сатурнов ден:

*Серафими, Херувими, Тронове,
Нека от висините прозвучи това,
което в дълбините ехото намира.
То говори: Ex Deo nascitur.*

Нашите духовни усилия са насочени към идващото Рождество, към духовното спомняне, защото Сатурн е споменът за Духа, който ни помага в съботния ден, за да можем да усилим още повече духовния спомен. И първата част на медитацията е в спомена за Духа. Използваме всички възможни посоки в съботния ден, деня на Сатурн, за да се съберем в днешния ден и да разширим душата си в миналото, а в другите части ще видим и бъдещето. В една друга мантра от Душевния календар звучи как „аз искам да разширя душата

си, да изградя душата и достойно да я извая като одежда на Духа“. И ако човек се пита как да направи всичко това, тази мантра от Душевния календар ни води към Медитацията на Основополагащия камък, която се включва към тези ритми. Медитацията от Душевния календар за днешната седмица завършва с думите: „Как Божието Слово прогърмява в мрака сетивен, просветлявайки битието изцяло“, което съответства на „нека от висините прозвучи това, което ще бъде чуто в низините...“

Ето как човек може да практикува тези седем ритъма през 52 седмици. Ако вече е включил Съзнателната душа, всеки сам решава как да следва тези ритми, тези 52 мантрични сентенции от Душевния календар, седем дни от седмицата, защото това е вече нашата свободна воля. Никой не го изисква от нас, но ние решаваме по този начин да структурираме нашата душевна същност. Защото за какво са тези ритми и тези медитации, ако не да търсим, да структурираме по един такъв антропософски начин нашата душа. В днешния ден, 21 декември, ние можем да се пренесем сто години назад. Тъй като търсим духовния спомен, много лесно е веднага да отидем в 1923 г., защото нещата там са ясни от миналата година. След това отиваме в коледното време на 1924 г. Една година след Коледното събрание положението е съвсем различно. Р. Щайнер е изолиран, разбира се, по свое желание, в своето ателие. Няма такава конференция, каквато беше преди една година. Той пише своето коледно есе, което ще бъде прочетено пред приятелите. Няма ги и тези стотици антропософи, които идваха една година по-рано. Нека се опитаме да си представим коледното време в тези три години 1922, 1923, 1924 в живота на Р. Щайнер. Виждаме промяната в неговия живот. Той е в ателието с Ита Вегман и още няколко човека. Една година по-рано в съседната зала на работилницата са седели 800 човека, а на днешния ден, на 21 декември 1923 г. Р. Щайнер изнася лекцията за Мистериите в Самотраки.

Много е интересно да видим как се подготвяше тази Мистерия на Коледното събрание цял месец предварително с изживяването на всички стари Мистерии. Това разбираме по-късно и от другите лекции, които Р. Щайнер изнася за Аристотел и Александър. Седмица по-рано той изнася лекция за Елевзинските мистерии, а в началото на декември за Ефес. Всичко това е поднесено от Р. Щайнер, защото такава е волята на Михаил. Това се е преподавало в свръхсетивното училище на Михаил, за да бъдат всички тези Мистерии отново обновени и одухотворени. И това стои пред нас като едно завещание.

Сега отиваме още една година по-назад. През 1922 г. върви цикълът „Отношението на звездния свят към човека...“. Виждаме забележителните лекции, в които Р. Щайнер отново извървява пътя от Михаил до Христос и ни носи словото на Михаил, който казва: „Вмъкнете времето в пространството; внесете свръхсетивното в сетивното!“ (17. 12. 1922 г.) Разбира се, цялата първа част на Медитацията на Основополагащия камък е свързана с пространството, с Бог-Отец, но липсва времето. Времето беше изгубено! Отиваме към втората част на Медитацията. Четвъртият ритъм беше в събота, когато прозвучава:

*Господства, Сили, Власти,
нека от Изток се възпламени това,
което чрез Запада себе си формира.
То говори: In Christo morimur.*

Това е ритъмът на днешния ден и ако погледнем малко към вчерашния, ще видим един друг ритъм. Упражнението за духовен размисъл върви с Христовата воля, която властва в околния свят, но във времето, в мировите ритми благославя душите. Този ритъм ще се повтори. Тази сентенция остава все още неизживяна и неизползвана. Христовата воля властва в пространството, но във времето, в мировите ритми благославя душите. Христос идва от Слънцето. Той носи потока на Времето, който постепенно се изгубва в онези дни преди Мистерията на Голгота. Потокът на времето трябва отново да бъде възстановен. „Христос ни донесе времето.“ – казва Р. Щайнер шест месеца по-късно. Той вижда, че този ритъм на Медитацията не може да навлезе дълбоко в душите на антропософите и затова малко преди Петдесетница той казва в кармичната лекция от 04. 06. 1924 г.: „Христос дойде и отново донесе времето, новото време.“ Върху това трябва да се медитира, разбира се, така само със слово трудно може да се породи едно ново чувство и осъзнаване.

Нека отново да се концентрираме върху това, че ние живеем в пространството и напускаме пространството само когато умираме. В мантрата звучи „In Christo morimur“. За да не умре душата, когато тялото умира, тя трябва да умре в Христос, т. е. тя се пренася в потока на времето. По този начин ние не губим времето, а Христос е този, който, внасяйки ни в потока на времето, пренася душата от вечност към вечност. Но ако не се свържем тук, на Земята, с Христовата воля, която благославя душите в мировите ритми, в духовния свят нашите души няма да могат да го намерят и да чуят тези ритми.

Тази медитация е едно духовно завещание от Р. Щайнер, което ни е оставил, тръгвайки си. След сто дни ще отбележим стотте години от неговото тръгване. Погледнато от гледна точка на 30 март, нашето събиране идва сто дни по-рано. Втората част на Основополагащата медитация касае днешния ден, съботата, четвъртия ритъм, ритъма на физическото тяло. Тя е свързана с настоящето. Упражнявай размисъл за Духа или духовно размишление, или духовна будност – така беше в по-старите преводи. В днешния ден това познание е свързано с настоящето, свързано е с времето, защото втората част на Медитацията касае времето.

Душа човешка!

*Ти живееш в ударите на сърцето и белия дроб,
които чрез времевия ритъм
те отвеждат в усещането за собствената
душевна същност.*

За да разберем времето, трябва да приемем, че то има една и съща същност и в душата. Чрез ритъма на времето ние разбираме, че имаме собствена душевна същност. Ако ние не намерим ритъма на времето, ние не можем да намерим себе си като души и като Азове. Можем да попитаме: какво правихме преди дванадесет години? Преди дванадесет години на 21 декември 2012 г. ние отново се събрахме в един езотеричен кръг, но нашите души са изгубили тази връзка. Тези дванадесет години са един Юпитеров период. А до 2000 г. това са още дванадесет години назад. Тогава търсехме смисъла на двете хилядолетия от Рождеството. Сега, когато сме в 2024 г. и отиваме в бъдещето към следващите дванадесет години, ние всъщност намираме отговора в Петото евангелие. Какво се случваше в 2000 г., какво се случваше в 2012 г.? Знаем от Петото евангелие през какви препятствия преминава Исус на всеки шест години: дванадесетгодишният Исус, осемнадесетгодишният Исус, двадесет-и-четиригодишният Исус. Това, което сега достига до нас, носи и отражението на един такъв ритъм, за да можем след пет години, когато отново се съберем тук през 2029 г. и 2030 г., ние да отбележим 2000 години от Кръщението. Всеки веднага реагира: защо само към миналото се връщаме и защо не отиваме към бъдещето. Ритмите от миналото спират в настоящия момент и продължават към утрешния ден. На следващата Коледа и следващите пет-шест години можем да се подготвим за 2000 години от Кръщението. И после новите три години, към които ще вървим, за да изживеем съзнателно Мистерията на Голгота. Ето затова са тези медитации, затова са тези наши духовни усилия и тези наши събирания, за да можем да се включим в този поток на времето. След време, когато стане въпрос за 2024 г., ние ще можем да кажем, че в нашите души, в нашите сърца е бил положен определен зародиш към бъдещето. А сега преминаваме към третата част на днешния ритъм, в който се включва Третата йерархия:

*Архаи, Архангели, Ангели,
нека от дълбините да бъде измолено това,
което ще бъде чуто във висините.
Per spiritum sanctum reviviscimus.*

Ето отиваме към Светия Дух, към Петдесетница, към бъдещето, „защото Мировите мисли на Духа властват в мировата същност, молейки за светлина“. Ангелите в нашето мислене се нуждаят от светлината на по-висшите същества. И по-висшите същества трябва да изпратят светлина, за да могат те да светят, когато хората мислят. Мировите мисли на Духа са тези, към които трябва да се насочат. Това е третата част на самата Медитация на Основополагащия камък. По такъв начин събираме в Основополагащия камък Мировите мисли, Мировата любов и Мировите имажинации. Когато изживеем тези три части на медитацията, когато се изпълним с това осъзнаване, ние виждаме как самата любов се превръща в нейното духовно съдържание, а имажинациите в нейна форма. Едва после в четвъртата част виждаме как двата потока на пастирите и на царете навлизат, за да могат да се съберат в човешката душа. Едните носят топлината на сърцето, а другите светлината на главата. И тогава наистина Божествената светлина, Христос-Слънце може да сгрее нашите сърца, да освети нашите глави, за да можем да вършим добро в света и да следваме нашия поток, потока на етеризираната кръв, който се слива с потока на етерната кръв на Христос.

Виждаме как без да говори за любов, Р. Щайнер казва как духовното познание може постепенно да се превърне в любов. Условието за раждането на Христос в човешките души е Мъдростта, подготвена от Адвента и от старите Мистерии в дните на Рождество. Р. Щайнер го казва с думите: „Любовта като резултат от новородената в Аза мъдрост“. Едва тогава достигахме до нея. И достигайки до тази Любов, ние я превръщаме в сила за познание. На 02.02. 1924 г. с тези думи Рудолф Щайнер започва лекция с това как първо духовното познание се превръща в Любов, а после как Любовта се превръща в познавателна сила. Винаги идва един момент, в който нашата душа не може да напредне в духовния свят, ако не е изпълнена с чувство на преклонение и благоговение. А знаем, че Съзнателната душа се развива чрез тези чувства и воля. Студенината на мисленето трябва да бъде преодоляна с топлината на сърцето. Чувството на любов и благодарност, събрани с отдадеността и преклонението като воля формират тази сила на благоговение и преклонение, от която Съзнателната душа има нужда, за да продължи, както Разсъдъчната душа има нужда от истината, а Сетивната душа от гнева. В тези дни преди Коледа, преди Рождество, нашите души се подготвят съзнателно и несъзнателно, за да навлязат в един толкова специален момент от годината, специален дотолкова, доколкото всеки от нас може да го подготви. За да подготвим всичко това, ние се нуждаем от представи, имажинации, за да получим нашите инспирации и интуиции в това време. Ако човек не се е подготвил, той няма как да ги получи, ако не е изработил формата, няма в какво да задържи съдържанието, което очакваме да дойде към нас в тези Свети нощи.

Отново да се пренесем 101 години назад, за да се подготвим да изживеем отново Коледното събрание и Основополагащата медитация. Знаем, че никога не сме достатъчно будни и съзнателни, затова ритмите идват, за да можем да повторим малко по-добре, малко по-съзнателно това, което

не сме успели миналата година или преди две години, преди три. Винаги по това време нашите души се включват в това настроение на Рождеството, но все пак искаме да търсим формата, да търсим чашата, Граала. На 23 декември 1923 г. Р. Щайнер привършва вече „Мистерийните цетрове“, минава през розенкройцерите и старите Мистерии постепенно залязват, и трябва нови Мистерии, нови форми. На 25 декември той прочита Медитацията на Основополагащия камък и на 26, сряда, дава първия ритъм. По това време ние се включваме в онзи ритъм, така че на 26 декември ние изживяваме онази сряда през 1923 г, когато Р. Щайнер дава първия ритъм, а предния ден само прочита медитацията. Започвайки от 25 декември, ние полагаме зародишите на цялата следваща година. Всичко, което правим на 25 декември, е един зародиш за месец януари. Можем вече да проследим това в изминалите години или в онази година 1924. Нашият въпрос, с който затваряме годината, е: доколко успяхме през тази година 2024, да намерим някакви аналогии с онази година 1924; ходехме ли по местата на Р. Щайнер или поне четохме ли лекциите от този ден, изживяхме ли неговите пътувания, падания, ставания през всичките тези девет месеца от Коледното събрание до Последното слово на Р. Щайнер? Тези девет месеца остават като една жива рана в нашите души, защото всеки може да открие, че все още не е намерил лечението и изравняването на това, което Р. Щайнер е дал, и това, което ние рефлектираме, както и това, което можем обратно да върнем към духовния свят. Това са големите духовни задачи пред всеки от нас, разбира се, ако иска по един честен начин да стои в Антропософията и да внася тези ритми, с които трябва да се започне.

През целия януари 1924 г. покълва онзи зародиш, който Р. Щайнер е посял в първия ден на Коледа. Виждате колко интересно се получава: тези седем ритъма в тези дванадесет дни. Числото дванадесет отразява цялото пространство и целия Зодиак. Първата част на самата Основополагаща медитация също се състои от дванадесет реда, а после следват седем. В този период ние внасяме седемте ритъма в тези дванадесет дни, свързани със Зодиака и неподвижните звезди. Това, което ще правим в духовния свят: седем, дванадесет, осемдесет и четири, трябва да извървим по сферите във всяка зодиакална област. Основополагащата медитация ни води във времето преди раждането и след раждането, в нашето пребиваване в духовния свят. Тези ритми не умират с нашето физическо тяло и ние ще ги продължим в духовния свят. Естествено, когато станат ритми и на нашия Аз. На 26 декември Р. Щайнер дава първия ритъм на Аза, духовните упражнения: упражнявай спомена за Духа, духовното размишление, духовното виждане, насочени към минало, настояще и бъдеще. Първият ритъм, вторият ден, 26 декември, съответства на февруари. Какво се случва през февруари 1924 г? Този зародиш, който той посява, веднага избуява в Първия езотеричен клас, Кармичните лекции и Антропософските принципи, които ще продължат и след неговото оттегляне. Първият ритъм и вторият ден дават началото на тези три много важни откровения и дела във физическия свят, които продължават и досега. Те идват като един отзвук от цялата Коледна конференция, от цялата Ос-

новополагаща медитация.

Следващият ден, 27 декември, се отразява в месец март. На третия ден идва вторият ритъм на медитацията, в който вече Азът започва да работи в душата върху мисленето, чувстването и волята. Азът трябва да работи върху душата, за да може да изработи Дева-София, за да може да изработи Духа-Себе. На 27 декември идва ритъмът: „Собственият Аз в божествения Аз пребъдва и ти наистина ще живееш в мировото същество на човека.”

Издигаме се в живееенето, нашият Дух е живял в мировата същност, в Божия Аз.

*Собственият Аз в божествения Аз пребъдва
И ти наистина ще живееш в мировата същност на човека.*

*Собствения Аз с мировия Аз съединяват
И ти наистина ще чувстваш в душевната дейност на човека.*

*На собствения Аз за свободна воля даряват
И ти наистина ще мислиш в духовните основи на човека.*

Сега се пренасяме към месец март 1924 г. В по-голямата част от времето Р. Щайнер е в Дорнах, усилено вървят Кармичните лекции, както и Езотеричният клас. През февруари Р. Щайнер става на 63 години, отбелязват четиридесет и осмия рожден ден на Ита Вегман. А пред март Мария Щайнер става на петдесет и седем години. Като един духовен поздрав, Р. Щайнер избира дните, когато има рожденици, за да чете лекциите и уроците от Езотеричния клас. Можем да извлечем и обратното познание – какво носи кармата на тези индивидуалности, които на рождения си ден слушат точно този урок или точно тази мантра. Точно в тези дни преди сто години Р. Щайнер дава и една мантра на Ита Вегман като благодарност за това, че тя стои и се грижи за него. Нейните сърдечни грижи и любов са отпечатани в Акашовата писменост, всичко това остава отпечатано и те ще могат по-късно да го развият духовно. Денят 27 декември е интересен още и с това, че след 25 години на този ден през 1948 г. Мария Щайнер преминава прага. Няма да питаме случайно ли е всичко това; има ли връзка, защото всеки сам може да продължи. Но по-интересно е, че пак на 27 декември 1872 г. Левски е заловен. Искам да кажа, че всеки ден от тези дванадесет дни от Рождество до Богоявление, има своята история, своята вибрация. Има дни, в които на различни личности се случват някакви трудности, даже и преди да е съществувала тази медитация. Но тези дванадесет дни и тринадесет нощи съществуват от хилядолетия. Знаете, че едно време ражданията са ставали винаги около 25 декември. Винаги зачатията са се случвали на Благовещение и раждането на хората винаги е било около Рождество. И те са избирали своите ръководители и водачи според това дали са били родени на 25 декември. Това Рождество носи отпечатъка и на старите Мистери.

Третият ритъм е даден на четвъртия ден, 28 декември. Този ден е свързан с основаването на Антропософското общество през 1912 г. В Кьолн Р. Щайнер съобщава, че Антро-

пософското общество се отделя от Теософското общество. Третият ритъм касае етерното тяло:

*Упражнявай спомена за Духа,
Защото Бог-Отец във висините властва.”
„Упражнявай размисъла за Духа,
Защото Христовата воля властва в околния свят,
в мировите ритми благославяйки душите.*

Четвъртият ритъм е в петия ден. Отново се пренасяме в следващата година. Какво прави Р. Щайнер през месец май? Всеки може сам да продължи по този начин, вземайки един ден от тези дванадесет дни и неговото проявление в съответния месец. И да намери като един архетип това, което се е случило през 1924 г. и 1925 г. като едно проявление. Стигаме до месец септември, до Последното му слово и до последните му лекции, с които той дава максимума от духовното познание. Човек не изпуска връзката и контрола над това, което се прави в една последователност, защото в един момент всички изпадаме в едно безсъзнателно състояние в това време между Коледа и Богоявление. Дните започват да ни се губят: къде беше, кога беше, кого срещнахме, какво се случи? А още повече човек да чака всяка сутрин откровенията на духовния свят и всяка вечер да настоява за духовен отговор. По този начин настояваме и враждаме нашите форми, подготвяме се за всеки ден, следваме ритмите на Коледното събрание и Медитацията на Основополагащия камък. Медитираме върху съответния ритъм, следваме и всичко, което Р. Щайнер е правил през тези години преди Коледната конференция. Ако вървим през 1922 г, виждаме как апогеят настъпва точно на 31 декември няколко часа преди пожара Р. Щайнер привършва цикъла и ако отворим лекцията от 31 декември 1922 г, имаме чувството, че Р. Щайнер непрекъснато говори за огнения пламък. Човек може да пресметне колко пъти той говори за огнени езици, за пламъци, разбира се, в друг аспект. След няколко часа ние изведнъж виждаме тези огнени езици в изгарящия Гьотеанум, все едно, че една част от Р. Щайнер е знаела много добре какво ще стане, но другата част от него си е водела лекцията като че ли нищо няма да стане. Въпреки че са минали вече 102 години, на 31 декември ние може би сме изпуснали стогодишния ритъм, но медитациите, които той дава на финала на този цикъл, както и цялата лекция ни подготвят духовно за това събитие, което ще се случи, а именно пожарът. От тази Голгота на Р. Щайнер след една година можа да се роди Медитацията на Основополагащия камък. Тази медитация по необходимост е свързана с пожара. Като утеха от духовния свят Рудолф Щайнер е успял да получи тази Основополагаща медитация заради големите болки и скърби предизвикани от пожара. По-късно тази медитация се превръща в зародиш на всичко, което се развива през цялата 1924 г. Със своите ритми тази медитация и сега продължава да ни свързва с онова време. И точно в тези часове преди пожара Р. Щайнер казва как всеки човек, който се свързва с духовното познание, търси духовното познание, се превръща в жертвоприносител (31. 12. 1922 г). Светът се превръща в храм, а човекът на духовното познание – в жертвоприносител. Астралното тяло всяка нощ съди душата. Азът жертва сам себе си. Добре, че

не го осъзнаваме, за да можем да продължаваме да живеем нормално. Съзнателната душа не чака да бъде осъдена от духовния свят. Тя вече се издига до там, че започва сама да търси изравнявания и корективи. Всеки сам може да направи духовните усилия, за да разбере жертвата, която той сам трябва да направи.

Виждаме каква жертва направи Рудолф Щайнер, съзнателна жертва, колкото и да искаме да отбележим, че са действали други сили. Миналата година нашата лекция стигна до този момент, до пожара и връзката на нашите основни герои с миналото в 13 век; с предишната епоха на Михаил 600 – 240 г пр. Христос. И сега отново сме в епохата на Михаил и то 145 години от нейното начало. Преди 100 години Р. Щайнер отбелязва своите 45 години съзнателна дейност от 1879 до 1924 г. В първите 45 години Р. Щайнер успя съзнателно да бъде служител на Михаил. Последните 45 години от тези 145 са наша духовна отговорност, всеки повече или по-малко според своята възраст се е свързал с тази епоха. Р. Щайнер затваря своя 45-годишен период, който ние свързваме по друг начин с други наши съдби, но ритъмът е работел и тогава. И точно тогава неговите сили са започнали да намаляват. И пак на 1 януари 1925 г. той отново е в една криза, в която трудно оцелява, както и на 1 януари 1923 г. трябва да изживее пожара като една смърт на своето етерно тяло. Отново на 1 януари 1924 г. краят на Коледното събрание е една трудна ситуация, която той също трябва да преодолее. Годишният ритъм отново се връща на 1 януари 1925 г, което му предстои да изживее.

Преди сто години Р. Щайнер прави това. Той дава онези антропософски принципи 137, 138, 139, които касаят точно Мистериата на Голгота като единствен акт. Точно по това време Р. Щайнер пише и своята автобиография, това, което не е успял да направи за себе си, да защити себе си пред света. През тези оставащи сто дни от живота му, които ние ще се опитаме да внесем в нашето битие, той непрекъснато работи, давайки по три принципа на седмица, и ние можем да четем тези Антропософски принципи, които останаха от 140 до 185, написани с един много точен научен език в Гьотевия стил, в който няма нищо излишно. Може би затова и не са много предпочитани за четене, защото в един израз е събрано толкова много, че човек трябва да спре и да поработи сам. Ние можем да подредим всичко това, както в тези дванадесет дни и тринадесет нощи, така и в следващите дванадесет месеца на идващата 2025 г., когато ще отбележим и стогодишнината от преминаването на Р. Щайнер в духовния свят. Тези, които са били около него тогава, говорят за едно съзнателно преминаване в духовния свят. Работейки

с ритмите на тази медитация, ние съзнателно се свързваме и с Р. Щайнер, защото той е продължил да работи с тези ритми в духовния свят. Свързваме се и с първия Гьотеанум, вече етерния духовен Гьотеанум. Тази медитация ни отнася и към него, защото изгорелият Гьотеанум отново се събира в нея. Два пъти по седем са колоните при влизането от западния вход в голямата зала, а другите дванадесет са под малкия купол. Р. Щайнер е съумял да отрази стария, първия Гьотеанум в Медитацията на Основния камък и когато ние я изпълняваме, трябва да се изпълваме с това осъзнаване, че ние преминаваме през този първи Гьотеанум. Представяйки си всички тези колони и прозорците между колоните, се свързваме и с физическото тяло, и с ритмите на етерното тяло, и астралното тяло, големия и малкия купол, и дървената статуя в края на малкия купол. И дванадесетте празни стола, на които трябва да седнат духовните учители. Те трябва да присъстват и този кръг се затваря от стоящия отпред Р. Щайнер, който, изнасяйки своите лекции, е имал подкрепата на Христос и на целия този кръг. Ние можем да възстановим това, медитирайки върху тези ритми и цялата структура на Гьотеанума, за да не бъде изгубен за нас. За да оживим и одухотворим това, което е съществувало физически, колко повече усилия сега трябва да направим. През тази медитация минава и нашата връзка с Р. Щайнер, който изпълнява своята мисия във финалните месеци на своя живот. Така ние намираме връзката с първия Гьотеанум, с духовните йерархии, с Духа на времето, с Михаил. „Положете усилия и вмъкете времето в пространството.“ – както казва Духът на времето. Нека с нашите души ние отново да почувстваме времето, което идва от миналото и бъдещето, и което във всеки настоящ момент се събира тук. Р. Щайнер е продължавал да прави тези ритми, независимо от това къде, как и кой. Тези ритми не са прекъсвали 101 година. Има много по-осъзнати хора от нас, които през цялото това време са практикували тези ритми. Разбира се, те са си отивали, други са идвали, но тези ритми са били практикувани непрекъснато 101 години. Всеки от нас, според своите душевни сили, може сам да ги следва. За да можем да влезем в тези дванадесет дни и тринадесет нощи, ние трябва да затворим изминалата година ден по ден, седмица по седмица с отворено съзнание. Както в медитацията затваряме мисленето и оставаме с празно съзнание, така трябва да затворим всичко минало, за да можем да се отдадем на тези дванадесет дни и тринадесет нощи. Защото знаем, че това е времето, когато нашите души стоят най-близо до Духа, който се ражда.

д-р Т. Франгов

ТРИ СЪБИТИЯ С ЩЕФЕН ХАРТМАН

Щефен Хартман е роден през 1976 г. във Фрайбург, Германия. Той е музикант, композитор, блестящ изпълнител, лектор. Следва вътрешния медитативен път, основан на Антропософията и от години е учител по медитация. Пише по важни теми, свързани с антропософската духовна наука, медитацията и музиката. Ръководи клона на Рудолф Щайнер Хаус Хамбург на Антропософското дружество от 2012

г. През 2007 г., заедно с Матиас Бьолтс, основава института MenschMusik в Хамбург, чертаещ водещо новаторство в областта на съвременното музикално образование. Преподава и ръководи института до 2014 г. А през 2012 г. заедно с Торбен Майвалд, Антон Кимпфлер и Йоханес Грайнер основава издателство „Видар“. Дейностите, които развива, са различни, но винаги под знака на музиката - изнася лекции,

води семинари в международен план, има концертни дейности в Германия, Швейцария, Австрия, Финландия, Гърция, Норвегия, Литва, България и Бразилия.

Първата му среща с България беше през 2022г. като гост-лектор по „Музикална феноменология“ в курса по „Антропософска терапия чрез пеене“ с Теодорос Ригас. От тогава три пъти идва в България по покана на Гласовия терапевт Даниел Захариев. Вече е добре познат сред българската аудитория като интригуващ лектор и виртуозен концертен изпълнител. Представените от него теми са изключително интересни, облечени с практическо приложение и конкретни упражнения.

На 31 януари Щефен Хартман изнесе открита лекция: „Истинският дух на нашето време Михаил и неговият помалък брат Видар – тихият дух на севера.“ Както е видно от заглавието, в лекцията беше засегната темата за Видар - божество от скандинавско-германската митология, за което съществуват много малко доказателства, но Рудолф Щайнер говори за него в GA 121. Там единадесета лекция е посветена на този мълчалив архангел и важноста му за бъдещето на човечеството – една духовна сила, свързана със завръщането на Христос в етерния свят.

На 1 февруари се проведе семинар: „Важността на сетивното възприятие за човешкото развитие – преживяване и изследване на камъни, дървета и музика“ с медитация и му-

зика, лекция и дискусия, разговори. Участниците имаха възможност да се потопят в сетивни и свръхсетивни изследвания. Тези практически опити и преживявания са изключително важни за взаимоотношенията ни със света и съществата, които живеят там. Защо е необходимо да ги освобождаваме и каква роля играе това за бъдещето на човечеството и Земята? Това са важни теми, които стоят пред нас и този подход и общуване с природата дават живи отговори и насоки за ползотворна работа. Както винаги пространството на Валдорфско училище „Проф. Н. Райнов“ отвори врати и топло приюти двете събития.

На 2 февруари Щефен Хартман изнесе Концерт с пиано, в залата на ЕМЕЦ Д-р Лонг, под надслов: „Ако исках да изпея любовта, тя се превръщаше в болка за мен, а ако исках да изпея отново само болката, тя се превръщаше в моя любов“. Прозвучаха произведения на Франц Шуберт, Джийн Сибулиус, Астор Пиацола, както и авторски композиции на Щефен Хартман. Неговите концерти са винаги много интересни и обогатяващи, защото освен прекрасното изпълнение, с начина на представяне, слушателите могат да се срещнат и с феномените, които стоят зад музиката, да възприемат пространствата зад това, което може да бъде чуто.

В последващото интервю Щефен Хартман споделя мисли, планове и интересни теми, по които работи.

Цвета Мишкова

ИНТЕРВЮ С ЩЕФЕН ХАРТМАН

Вие за трети път гостувате в България като концертен изпълнител, както и лектор в областта на медитациите, представяйки ги в една вълнуваща симбиоза с музиката. Може ли да разкажете малко повече за връзката между медитацията и музиката?

Медитацията е свързана с това да преминем към тишина, да започнем вътрешно да се вслушваме. Аз се научих, че при това голяма помощ идва с музиката. Музиката винаги е в движение. Истинската музика винаги е жива, тя също е език. И всичко това ни помага да влезем във връзка с духовния свят, т.е. аз се опитвам медитативно да слушам музика, а музикално да медитирам.

Необходимо ли е да се прилага методът Феноменализъм, за който Рудолф Щайнер говори в GA 151, за разбирането на феноменологията на музиката?

Рудолф Щайнер изгражда всичко върху Гьоте. А Гьоте е един голям феноменолог. Той изследва цветовете, минералите, метаморфозата на растението, метаморфозата в животинското царство. Щайнер се опира на това, поема го и продължава да го развива за свръхсетивни феномени. Красивото и хубавото при музиката е, че тя има физическо проявление, физическа одежда – тоновете, мелодиите, ритмите, хармониите. Но всеки човек може да има и свръхсетивни опитности, ако изследва на спокойствие феномените на музиката. И за мен това е много добър начин да се върви по пътя на изучаването на свръхсетивното въз-

приемане. И още една мисъл относно GA 151 „Човешката и космическата мисъл“ - там Рудолф Щайнер описва 12 мирогледа. Един от тях е феноменализма. Обаче аз бих казал – ти можеш да превърнеш всеки мироглед във феномен. Според мен тогава можеш по-добре да го разбереш.

А можем ли да считаме, че феноменологията на музиката е част от „Феноменология на Духа“ на Хегел?

Не, бих ги разграничил. „Феноменология на Духа“ на Хегел почива върху диалектиката. Може да се каже, че Хегел превръща във феномен мисълта. И той винаги мисли в три стъпки – теза, антитеза, синтеза. И това е гениално. По този начин той може да мисли за целия свят, за целия процес на света. Това е един определен метод, който Рудолф Щайнер цени много. Но характеризираният преди малко като феноменология на музиката почива върху чистото възприятие, не толкова върху логическото мислене. И именно заради това бих ги разграничил.

Вие също така пишете книги, свързани с антропософия, медитативен път на познание, музика – едно медитативно звуково изживяване на антропософията. Вашата книга „За съдбата на звуците в нашето време“, Хамбург 2018 г. поставя тази изключително интересна тема. Каква е съдбата на звуците в нашето време?

Това е един много хубав въпрос. Феноменологията по темата съм развил самият аз. И това, което открих е, че

тонът минава през 12 фази. Фактически представеното в тази книга за съдбата на тоновете упражнявахме в обучението по „Антропософска терапия чрез пеене“ с Теодорос Ригас. Но аз разбирам съдбата на тоновете и в по-голям смисъл. Защото музиката като същност зависи от нас хората. В предишни древни времена е била свещена. Едва в края на 19 век започва така наречената забавна музика, след което навлиза електрониката, тя се електрифицира и всъщност се консервира. И това възпроизвеждане, по мое разбиране, разрушава нещо от съществуването на Музиката. Защото музиката е чисто настояще. Част от съдбата ѝ е тя да бъде електрифицирана, дигитализирана и аз вярвам в това, че днес нашата задача е да освободим съществуването на музиката например чрез медитации или чрез живи концерти, както се опитах да направя вчера в църквата.

За българската аудитория ще бъде интересно да разбере нещо повече за вашето издателство в Хамбург - „Видар“. Една от лекциите, които представихте, е свързана с ролята на това мистериозно същество от скандинавско-германската митология за човечеството. В България Видар е непознат като същност. Може ли да откряем вратата за читателите по тази важна за настоящето тема?

Издателство „Видар“ създадохме през 2012 г. Торбен Майвалд, Антон Кимфлер, Щефен Хартман, Йоханес Грайнер - една група от приятели. В трудовете на Рудолф Щайнер има няколко малки места с изказвания за Видар. А те са много важни и значими. И то например в GA 121 „Отделните души на народите и тяхната мисия във връзка със северно-германската митология“. Ние изследвахме тези твърдения. Може да се разбере, да се открие, че Видар работи заедно с Михаил и Христос. Аз го наричам по-младия брат на Михаил. Много дълго време той е действал на заден план. Видар много дълго е мълчал и събирал силата за решаващия момент в Залеза на Боговете. И за това говори „ЕДА“ северно-германската митология. Тя описва, че вълкът Фенрих поглъща Один. Один е бащата на Видар, най-висшият бог. И той умира при залеза на боговете. А Видар спасява развитието на света, защото поставя обувката си в пастта на вълка. Това е много особена обувка, направена от остатъци, отпадъци, които се получават при изработването на обувки от хората. Това е един велик митологичен образ. Дълго време може да се размишлява върху него. Аз го разбирам по следния начин – остатъците са от съдбите на хората. Ние можем да ги наречем също нашия потенциал, нашия неизживян живот, който се събира от Видар и от това той прави тази специална, особена обувка. И това е дълбока тайна, че злото не може да поглъне, да изяде нероденото.

Вие имате концерти и водите лекции в различни страни. Има ли нещо в българската публика, което е специфично в сравнение с други места по света? Планирате ли още гостувания в България?

Много обичам да идвам в България. Тук усещам връзката с изтока. Във Финландия усещам повече връзката със севера, но също така и откритостта към Русия. В Бразилия изживявам повече качествата на юга и югозапада. Вярвам, че българите са много духовни, въпреки комунизма. Може

би е помогнало и това, че Петър Дънов е действал тук. Мен ме интересува също така връзката между Антропософията и потока на Петър Дънов. И вярвам, че моята работа в България е като един зародиш, едно семенце за бъдещето. Освен това намирам за много вълнуващо, че този град се нарича София. Със сигурност е свързано и с космическата София. Антропософията също носи София в своето име, т.е. има много за работа.

Какви са вашите най-близки творчески планове?

От България заминавам за Швейцария, в Аскона, което се намира на границата с Италия. Там ще имам две лекции за музиката в много специален курортен дом. Той е бил създаден от Ита Вегман и аз изживявам там една връзка между музиката и лечебните сили. Наистина се опитвам на много места в света чрез музиката да лекувам и да предавам смелост на хората, да ги стимулирам да вървят по своя път. И в този смисъл аз създадох музика по „Философия на свободата“ на Рудолф Щайнер. Това е нещо много специално. Мисля, че никой досега не го е правил. От всяка глава написах музиката по едно изречение, за пеене, за глас, а между тях - свирене на пиано, интерлюдии. Така „Философия на свободата“ оживява по нов начин и това е моят отговор на проблема с изкуствения интелект, моят дар за стотната година от смъртта на Щайнер, които се навършват на 30 март 2025г. Вярвам, че това ще бъде много специален, важен момент. Тук въпросът е дали Антропософията ще умре или ще възкръсне. И аз ще се опитам през тази година навсякъде да помогна така, че да се появи нова Антропософията. И може би догодина тук, в България, ще можем да продължим тази работата по философия на свободата.

Темите, по които можем да говорим и да разказваме, са много интересни и всеобхватни, и разбира се, не могат да бъдат побрани в едно интервю. Но въпреки това, има ли нещо, което бихте искали да споделите, нещо което не се е появило като въпрос?

Много се радвам за това интервю. И сега на няколко пъти стана дума, с приятели от тук, че ще бъде преведена една книга на Антон Кимфлер – „Дневни сентенции и нощни размисли“ и аз много се радвам. Това е една много специална книга, пътепоказател за всеки ден от годината, по две изречения. Със сигурност би било едно много добро дело, ако вие я преведете. И може би следващата година когато дойда, ще можем да я кръстим.

Сега ще кажа още една важна мисъл относно работата на Антон Кимфлер. В настоящето има много ясновиждащи хора и някои от тях са нещо малко като гуру. Големият въпрос обаче е дали ние успяваме да работим заедно добре и дали ще успеем да създадем една много добра разумна преценка в себе си. Това е много по-важно от разни сензационни откровения. И аз изживявам Антон Кимфлер като пример да се работи заедно добре с волята и да се създаде една трезва добра преценка, да се научи човек да си я създава. И именно затова много се радвам за този проект за издаване на книга.

Въпросите зададе **Цвета Мишкова**
Превод **Катя Белопитова**

100 ГОДИНИ ЛЕЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ КУРС И ОТКРИВАНЕТО НА НОВАТА 12-А СЕКЦИЯ НА ГЪОТЕАНУМА „ЛЕЧЕБНА ПЕДАГОГИКА И ВКЛЮЧАЩО СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ“

От 2 до 6 октомври 2024 г. се състоя международна конференция в Гьотеанума, в която участваха над 900 педагози и специалисти от повече от 50 страни. 100-годишният юбилей от създаването на Лечебно-педагогическия курс на Рудолф Щайнер беше отбелязан с откриването на новата, вече самостоятелна, 12-а секция на Гьотеанума „Лечебна педагогика и включващо социално развитие“. Целта на конференцията на тема „Включващо социално развитие“ беше да се фокусира върху идеите за бъдещето в тази сфера. С името на 12-ата секция отговорните лица надграждат професионалния профил на „лечебната педагогика“, който е установен в Централна Европа и вземат предвид интердисциплинарната широта на полето на отговорност. Той обединява образователни, социални, терапевтични, артистични и други професионални групи, които се ангажират с участие и приобщаващи социални пространства.

През 1924 г. Рудолф Щайнер държи 12 лекции пред малка група от хора по важни теми, които са ръководещи вече 100 години в работата с хора с различни потребности и способности. От този импулс в над 50 страни възникват най-различни организации и общности, чиито представители се срещнаха, запознаха и обмениха опит на тази конференция.

Събитието беше организирано с голямо внимание, въодушевление и усърдие, като програмата му беше разнообразна, вдъхновяваща и интересна. Чувството за хумор беше постоянен спътник в дните на конференцията. Сутрините в огромната, красива зала започваха с леки и нежни песни, изпяти в многоглас от всички присъстващи, което караше кожата ни да настръхва, душите ни да се озарят, сблизят, хармонизират и подготвят за важна работа.

Ръководният екип на Антропософския съвет за включващо социално развитие досега, състоящ се от Ян Гьошел, Барт Ванмехелен и Соня Цауш, ще ръководи и отговаря за работата на новата секция. Ян Гьошел беше назначен за ръководител на секцията и сътрудник в управлението на Гьотеанума. Тримата се изявиха като

Ян Гьошел, Соня Цауш и Барт Ванмехелен

основни организатори и водещи на събитието.

Лекциите, ателиетата и форумите бяха изключително интересни, разнообразни и задълбочени. Чрез тях проследихме как импулсът на Рудолф Щайнер продължава да се разширява, претворява и разработва, прилага и цени по целия свят, как духовно-научните аспекти преливат и се реализират и в практиката на лечебно-педагогическата работа и включващото социално развитие. С лекция за лечебно-педагогическия курс същинската

част на конференцията откри Петер Зелг, последван от лектори от цял свят: Оливер Кьониг, Рафаела Брамбийа, Нисиен Кампузано, Хай Нюен Фуок и др.

Социалното земеделие беше темата на форума, в които представители на общностите, в които лечебните и социални импулси на биодинамиката са основно застъпени, бяха Ахим Лайбинг от Лойдхолдхоф, Фабиа Бивер от Брахе-ройте, Марк Бланше от Кемпхил Копаке и Ирина Папаро от Софера. Всяка общност Кемпхил и Дорфгемейншафт според визията на Карл Кьониг са свързани в основата си със земеделието.

По време на основната програма в голямата зала на конференцията невероятното талантливата артистка-шутДаун Нило представяше кратки етюди, в които пресъздаваше по интелигентен начин чрез движения и слово сложното съдържание на лекциите, които бяха представени преди това, и настроението на конференцията. Изключително забавна, смислена и задълбочена творческа изява!

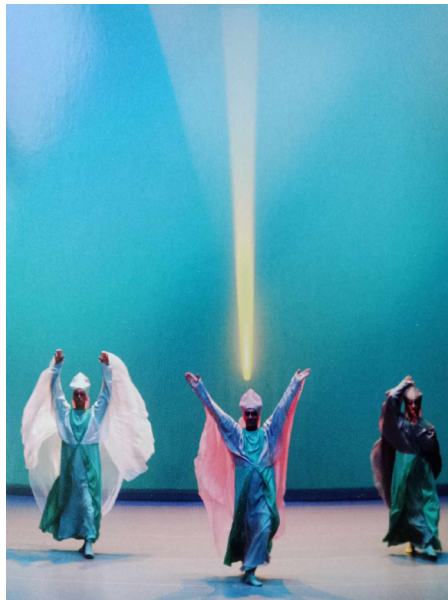
Част от програмата на конференцията бяха щандовете на лечебно-педагогически общности от цял свят. Там имахме възможност да се запознаем отблизо с благородната и усърдна работа на лечебно-педагогическите общности и да видим, да опитаме, да се насладим на плодовете на труда и творческата мисъл на работещите в тези общности и на хората със специални нужди. Сдружение „Софера“ от България също имаше свой прекрасен, цветен и богат щанд с нарове от чистите Илинденски градини, глинени съдове, оцветена вълна за творческа работа, изсушени

Ирина Папаро и щандът на Сдружение Софера от България

плодове и билки, както и семена от биодинамично земеделие и разбира се, брошури с информация за дейността и мястото на сдружението.

Специалното издание на Антропософския съвет за включващо социално развитие, Дорнах, „Anthroposophic Perspectives in Inclusive Social Development“ обхваща в своите почти 200 страници доклади за дейността на лечебно-педагогически общности от над 40 страни, представени на немски и английски език. В него представянето на Сдружение „Софера“ от България заема достойното си място. В този каталог, а и по време на уъркшопите и конференцията беше хвърлена светлина върху това как хората със специални нужди водят пълноценен живот и се включват в целия цикъл от образователни и творчески дейности, социални контакти и общуване, както с хора, така и с животни, с приро-

Ансамбъл по Евритмия на Гьотеанума

дата, биодинамично земеделие, работа с ръце и с природни материали и т.н.

Една от вечерите беше посветена на изкуството на танца и музиката – разучавахме стъпките на колективни танци от различни страни под ръководството на опитен танцьор и съпровода на жива музика.

Ансамбълът по Евритмия на Гьотеанума представи две изключително красиви и вълнуващи композиции от поезия, музика, светлина, цветове и движения. Фокусът на заключителния спектакъл „На Земята“ беше съзвучието на човека и Земята и нашата отговорност за еволюцията на Земята като космическа същност.

С огромна благодарност за възможността да участваме в това събитие:

Ирина Папаро и Йоана Събева

ЕВРИТМИЧНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА „МЕДИТАЦИЯТА НА ОСНОВОПОЛАГАЩИЯ КАМЪК“

На 17.01. 2025 г. в България пристигна ръководителят на евритмичната секция в Дорнах, Шефан Хаслер, по покана на Галина Бертелсон и българската евритмистка Лиляна Иванов, завършила евритмия в Англия. За неговата дейност беше организиран двудневен уъркшоп в петък и събота. На 18.01. 2025 г. гостът представи формите на „Медитацията на основополагащия камък“. Шефан Хаслер показа на евритмичната група раз-

лични експериментално-игрови начини за усещане на настроението в стиховете от Медитацията. Участниците бяха ентусиазирани и благодарни за това, че успяха да се докоснат до споделеното с тях. Резултатът от двудневната духовната работа със Шефан Хаслер е усещането, че ще пренесем импулса, който той донесе, и ще продължим с изучаването на медитацията.

Севдалина Христова

ЖИЗНЕН ПЪТ ЗА ЧОВЕЧЕСТВОТО

Едно навлизане в настроението на предстоящата годишнина

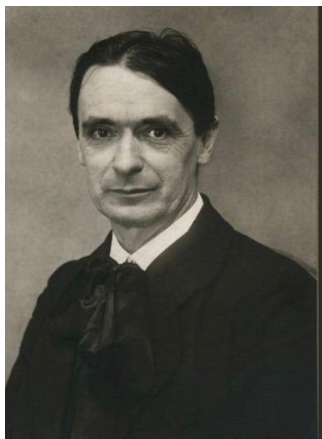
Сто години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер е годишнина, която тежи. Тежи със своята категоричност, с неотговорените въпроси, с незададените въпроси, с подтика към равностметка. Годишнина, която в същото време би могла да внесе и лекотата на благодарността, че в нас живее сърдечният спомен за един велик посветен, който ни дари своя жизнен път, за да е в служба на духовното израстване на човечеството.

Знаем, че една биография получава своята завършеност след преминаването на Прага и едва тогава може да бъде цялостно изучавана, едва тогава бива дарявана на хората. Биографията на Щайнер, която е неизменно свързана с Антропософията, от сто години стои пред нас като отворена книга - книга, която обаче може да се чете единствено със сърдечния разум. И всеки открива това, до което е достигнал в собственото си развитие. И на всеки се дава възможността в събитията от живота на Щайнер да открие пътеводни вдъхновения за своя собствен жизнен път.

Рудолф Щайнер умира на 64 години, година след като е завършил своите девет седем-годишни житейски цикъла. От работата с биография знаем, че до 63-тата година човешкият живот се изкачва нагоре в скалата на своето развитие, след което започват годините за подготовка на екскарнацията. Именно в своята 63-та година Щайнер постига апотеоза на своята мисия - след Коледното събрание през 1923 година независимите и отделни Антропософски Общества в различните страни се обединяват в Единно Антропософско Общество със седалище Гьотеанума в Дорнах, Швейцария, а негов ръководител става д-р Рудолф Щайнер. Останалите членове на управителния съвет са Алберт Шефен, Мари Щайнер, д-р Ита Вегман, Елизабет Врееде, Гюнтер Вахсмут, кръгът от приближени, които след това ще продължат делото на своя учител.

Ако погледнем на това събитие като изследователи на биографията на Щайнер, няма как да не се изпълним с благодарност и признателност за постигнатото през тези 63

години. И нашето възхищение само би нараствало, след като разберем колко много още ще бъде свършено в оставащата само една година от живота на Щайнер. Не само в биографичните изследвания, но и в антропософската литература човек неизбежно попада на мисли, които кореспондират с неговата собствена биография и го докосват дълбоко. Нека обърнем вниманието си към един такъв цитат, който е като като водещ мотив в настроението за отбелязване на предстоящата годишнина. "Често съм споменавал, че който действително се вращава, истински се вращава в антропософския живот, интересът му към външния свят не намалява. Точно обратното, благодарение на антропософията той проявява по-голям интерес към този външен живот, така че всички външни същества започват да му стават безкрайно интересни, започват да добиват стойност за него. Но за това е необходимо човек да не се оттегля от външния живот, а да вижда духовното в него." Думи, които Щайнер изрича в лекцията си от 4 май 1924 година в Дорнах, като част от цикъла лекции "Езотеричното разглеждане на кармическите взаимовръзки". Само 11 месеца преди прекриването на Прага.

Като важна бащинска заръка към нас, навлизащите в лоното на Антропософията да не се отклоняваме, а да бъдем правомерно водени от духовната наука по пътя на моралната фантазия и живия вътрешен интерес към света, в който живеем. И чрез импулса на този интерес да стигнем до правилните нравствени действия. Да изживяваме Антропософията като свое биографично дело.

За тези 11 месеца, макар омапомощен от болестта, Щайнер изключително систематично и отдадено продължава да изнася лекции, да работи по своята автобиография, да пише "Писма до членовете на Антропософското общество", да съставя "Антропософски ръководни принципи", да води кореспонденция с Мари Щайнер, да работи съвместно с д-р Ита Вегман, да систематизира напътствията за доизграждането на втория Гьотеанум, както и да продължава редовни седмични конференции с Алберт Шефен. Отново пример за това как дори и на болничното си легло,

Щайнер продължава действено да проявява своя голям духовен интерес към външния живот, не се изключва, не се изолира, не се вгълбява, а напротив - още повече отваря себе си за света, в който 64 години изнасяше духовните истини. Защото, както пише, дни преди края, в "Антропософски ръководни принципи": "...всред човечеството наистина може да съществува познание за духовния свят и това познание не е угаснало, а отново може да навлезе в един нов подем, черпейки сили от новоразкритите извори на човешката душа."

И така, в навечерието на 100 години от смъртта на Щайнер, създателят на Духовната наука, стигаме до един от най-важните въпроси пред всеки един антропософ - какво бихме искали и могли да внесем в света, така че духовното да работи правомерно чрез нас. Търсенето на отговора може да бъде един от начините да навлезем в настроението на предстоящата годишнина.

Кристина Димова

ПРЕЖИВЯВАНЕТО НА СВЯТАТА ТРОИЦА ПО ПЪТЯ ОТ ЕПИФАНИЯ ДО ПАСХА

С развитието на Надеждата като добродетел, ние се приближаваме непосредствено към празника Пасха, който е свързан с централното събитие на световната история: кръстната смърт на Христос Исус и неговото Възкресение от мъртвите. В някои свои лекции Рудолф Щайнер нарича празника Пасха „Празникът на Надеждата за бъдещето“. С това той показва, че Великденското възкресение е денят на възпоминанието и денят на Надеждата.

Докато в периода на Рождество ние сме свързани повече със земните глъбини, а през тринадесетте Свети нощи можем да съпреживеем отражението на спомените на Земята за света на неподвижните звезди в космическите далечини, то в Пасха като подвижен празник ние имаме вече чисто космически отношения. Според християнската езотерична традиция, истинският ден на празника Пасха винаги е в първия неделен ден след пълнолунието, което непосредствено следва след пролетното равноденствие. Тук има три вида космически закономерности. Едната от тях е свързана с Лунната сфера и се отнася до фазата на Луната, в която действа предимно Третата йерархия или Духовете на душите. Другата е свързана със самото Слънце и седмичния ритъм в областта, в която твори Втората йерархия или Духовете

на светлината. Третата е свързана с точката на пролетното равноденствие и ни показва света на неподвижните звезди и областта на Зодиака, в който се намира Първата йерархия или Духовете на силите. Празникът Пасха трябва да насочи нашето съзнание към надзодиакалната сфера, към сферата на Макрокосмическия Аз на нашия свят. Затова ние можем да кажем, че в ежегодната космическа констелация на Пасха участват всичките девет Божествено-духовни йерархии, които по това време на годината разкриват съединяването на Земята с Онзи, който е донесъл на човечеството Импулса, чиито източници са в надйерархическата област.

По време на самата Мистерия на Голгота, когато кръвта на Христос Исус се е проливала от неговите рани на Земята, неговият Макрокосмически Аз е проникнал заедно с тази кръв до самия център на Земята, съединявайки от този момент Земната сфера с най-висшата сфера над Йерархиите. С това е заложена основата за нейното бъдещо превръщане в ново Слънце или неподвижна звезда. Христос е положил началото и на бъдещото одухотворяване на човечеството, като е дал на цялото земно развитие нов възходящ Импулс с такава сила, че на мировото развитие ще са необходими цели еони, за да го доведат до пълното разгръщане и осъ-

ществяване.

Благодарение на Мистерията на Голгота за първи път през световната история Божественото Същество встъпи в развитието на човечеството и се свърза с него за всички бъдещи времена. „И ето Аз съм с вас до края на земните времена“ – тези думи на Христос са най-голямата Надежда и обещание пред човечеството за всички бъдещи времена. Оттогава заедно с цялата Земя и човечеството Христос постепенно ще се издига отново в Макрокосмоса. И подобно на Неговото единствено и неповторимо Откровение на физически план по време на Мистерията на Голгота, в бъдещето, което в наши дни вече започва, Христос ще изпраща на човечеството все нови и нови Откровения, но от Духовните светове. Ние всички вървим към това време. И днешната Антропософия не е нищо друго освен едно реално свидетелство за започващото сега първо свръхсетивно откровение на Христос. В нашата епоха то произтича от най-близкия до Земята духовен свят, от сферата на Третата йерархия, която в нашия Космос представлява принципа на Светия Дух, и достига своята кулминация в новото явяване на Христос в етерния свят.

Всяка дума на Рудолф Щайнер, с която той говори за новото явяване на Христос, сякаш е обгърната от най-тънка златна аура. Христос като Учител и водач на душите, който дава отговори на най-трудните въпроси в живота. Христос като Лечител, който дава изцеление на човешките души, страдащи от болестта на неверието. Христос като Утешител на човека във всички страдания и скърби, негов Божествен брат, който придружава човека по всички пътища на неговата съдба. Неговият глас може да бъде чул в скромна стая сред тихи размисли също както и сред шумни и многолюдни събрания. Цялата природа става неговата нова дреха, защото Той също е и Господар на Елементите. Всеки камък, всяко растение, всеки облак и всеки ручей носят отпечатък от неговото невидимо докосване. Затова в наше време, в най-дълбок смисъл, голямата книга на Природата е Християнска Книга, разкриваща навсякъде невидимото присъствие на Христос.

Така езотеричното развитие на силите на Вярата в наше време може да доведе до просветлението на човешкото астрално тяло и благодарение на това – до истинското преживяване на Христос в етерния свят. Защото „... онова, което до този момент справедливо е съществувало в света като Вярата, ще се замени с това, което може да се нарече съзерцание на Христос,“ – казва Рудолф Щайнер, посочвайки пътя, който води до възприемането на първото свръхсетивно Откровение на Христос. След него ще има второ. В него ще се разкрие Христос като Слънце на небесната Любов, стопляща и подаряваща живот на всичко съществуващо. Тогава цялата пълнота на Вселенската Любов с неизразима милост ще намери своето отражение в човешката любов, оплодотворена от Вселенската Любов. Защото „Мистерията на Голгота е свободно Космическо деяние, възникващо от Мировата Любов, което може да бъде разбрано само от човешката любов.“ В своето второ Откровение Христос ще се покаже пред хората като спасяващ чрез Любовта, подтикващ човека и даващ способности за истински морални дела.

Началото на това второ Откровение е висшата Слънчева сфера на Втората йерархия, която в нашия свят е Слънчевото царство на Сина.

И накрая, в своето трето, най-висше Откровение Христос ще се яви на човечеството като праобраз на голямата Космическа жертва, която свързва височините с дълбините на света, като обхваща и повдига цялата Вселена. Защото само най-голямата жертва, дълбока като всички светове и безкрайна като целия Космос, е способна да превърне в Благодат обхващащата целия свят необходимост и да превърне в Благословия наказващата справедливост. Така Слънцето на Любовта, Христос, става Господар на Кармата в своето трето Откровение. Тогава Той започва да действа от най-висшата сфера на Първата йерархия, която в нашия свят представлява силите на самия Бог Отец.

В лекция от 1906 г. Рудолф Щайнер обяснява това отношение на Христос към кармата с величествените думи: „Христос и Кармата се допълват като Спасител и средство за спасение. Благодарение на Кармата Христовото дело става космически закон, а Логосът достига своята истинска цел чрез принципа на Христос. Целта е освобождението на душите за самопознание и преживяването на тяхното същностно подобие на Бога.“ Самият Христос е живото Съзнание на Хрониката Акаша, затова Отецът Му предава съда. Той има силата да прощава греховете и да ги поема върху себе си... В Христос живее цялата земна Карма на хората, живее възплъщението на Земната Карма.“ И тези думи на великия Християнски Посветен на двадесети век са голямото продължение на думите на самия Христос, които са възникнали от съвременния Дух на Времето. Тези думи на Христос са от Евангелието на Йоан: „Както Отецът възкресява и съживява мъртвите, така и Синът оживява по своя Воля. Защото Отецът е отдал на Сина цялото решение на съдбата, за да почитат Сина както почитат Отца. Който не почита Сина, той не почита и Отца, който Го е изпратил. Да, казвам ви: този, който слуша Словото, което Аз говоря, и има вяра в Онзи, който Ме е изпратил, има живот вечен. Той вече е преминал от смъртта към живота.“

Точно този преход от „смъртта към живота“ ни е даден като най-висш Праобраз на крайната цел на цялото човешко развитие в Мистерията на Голгота. Затова, съзерцавайки Мистерията на Голгота, ние същевременно виждаме голямото завършване на пътя от Епифания до Пасха, който в наше време става възможен за човечеството чрез вътрешното развитие на добродетелите Вярата, Любовта и Надеждата. Възможността за развитието на тези три добродетели от всеки човек е внесена в света чрез постепенното съединяване на Христос с трите тела на Исус от Назарет по време на земния му живот. По тази причина в кръговрата на годината Вярата, Любовта и Надеждата изграждат онези три стъпала, които вътрешно съединяват Празника Епифания с Празника Пасха.

И като кулминация на описаното изкачване през всички векове звучи от височината на Голготския хълм, обръщайки се към всички хора на Земята, слънчевото възвестяване на тройното обещание към човечеството, което се ражда от голямата Жертва и води през Вярата, Любовта и Надеждата

дата. За това възвестяване съвременният Духовен Изследовател говори със следните думи: „Ако човек е проникнат с любовта, която се е излъчвала от Кръста на Голгота, той може да каже, гледайки към бъдещето: Развитието на Земята трябва постепенно да се извършва така, че Духът, който живее в мен, да преобрази цялото физическо земно битие. Ние постепенно ще започнем да се връщаме към началото на Отец, което преди луциферическото влияние е било Дух и ние сме можели да го възприемаме. Но Христовото начало ще изпълни изцяло целия ни Дух и ръцете ни ще изразяват онова, което живее в нашите души като ясна и точна картина. Те ще бъдат така проникнати от Христовото начало, както са били създадени от Бог Отец. Външният свят ще бъде пронизан от принципа на Христос, а в човешките тела ще се влива онова, което се струи от Мистерията на Голгота. Човекът ще преживява онази спокойна увереност, която звучи от Кръста на Голгота и ни води до най-висшата Надежда за бъдещето и към идеала: Аз давам на Вярата да се разкрие, Аз давам на Любовта да се разкрие. Тогава Любовта и Вярата ще живеят в мен и аз знам, че когато те укрепнат достатъчно, всичко външно ще се проникне с тях. И тогава аз ще знам, че началото на Отец в мен ще бъде проникнато от тях. Надеждата за човешкото бъдеще ще се съедини с Вярата и Любовта, и човекът ще разбере, че трябва да придобие

спокойна увереност: Само ако аз имам Вярa и имам Любов, тогава аз имам също и Надежда в това, че във външния свят постепенно ще дойде онова, което го има в мен от Христос Исус. Тогава за хората ще станат разбираеми думите, които звучат от Кръста като висок идеал: Отче! в Твоите ръце предавам Духа си!”

Така човешкият Дух се издига във времето от Епифания до Пасха през Вярa, Любов и Надежда към истинското преживяване на Света Троица, към преживяването, което разкрива Светия Дух в истинската Вярa, Сина в одухотворената Любов и Отца във Висшата Надежда. Тогава думите на съвременния духовен изследовател стават непосредствена вътрешна реалност: „Този, който съзрява Кръста на Голгота, в същото време съзрява и Света Троица, защото с цялото си единение със земното развитие на човечеството Христос изявява Света Троица. Издигането от Епифания до Пасха през добродетелите Вярa, Любов и Надежда съответства на преживяването на Света Троица в нейния йерархически аспект. А в самата Мистерия на Голгота пред цялото човечество се открива възможността за непосредственото преживяване на Троицата, която пребивава над света на йерархиите.

Сергей Прокофиев

Превод: **Веселина Велкова**

ДЕЛОТО НА РУДОЛФ ЩАЙНЕР ПРЕЗ НАШИТЕ ДУХОВНИ ОЧИ

В предишния брой вие - нашите читатели - ни разказахте как срещата и изучаването на Антропософията повлиява вашия житейски път. Поводът за анкетата бе 100-та годишнина от смъртта на доктор Рудолф Щайнер. В следващите редове ви очакват отговорите на нови наши читатели. Като картина-пъзел от споделени опитности и мисли, която продължава да изследва делото на Щайнер. Вашите истории, също така са безценна подкрепа и вдъхновение за проходащите по пътя към Духовната наука.

Величка Йорданова

1. Споделете за Вашата първа среща с творчеството на Рудолф Щайнер?

Първата ми среща се осъществи чрез „Евангелието на Лука“. Прочитайки тази книга, разбрах, че съм стигнала до източника на познанието, което години наред бях търсила.

2. Кое бе онова - дълбоката мъдрост в лекциите, личен въпрос, разговор в антропософска група, семинар, което провокира Вашият интерес към личността и живота на Щайнер?

Към личността и живота на Рудолф Щайнер бях при-

вличана непрекъснато чрез всичко, посочено във въпроса, но най-вече от преклонение към цялостното му дело и проявленията му като човек в житейски план.

3. Какъв бе Вашият път към тази велика индивидуалност? Имаше ли трудности, обрати, колебания, съмнения или напротив - подходихте с пълно доверие и разбирание към истините, които изнася в света?

Не съм имала никакви съмнения и колебания. Приемях с пълно доверие познанията, които ми е предоставил и знаех, че за онова, което ми е трудно да проумея, или ми изглежда противоречиво на даден етап, ще намеря помощ и отговор след време.

4. Кои събития от живота на Щайнер са Ваше пътеводно вдъхновение?

Всичко, което знам за живота на Рудолф Щайнер, предизвиква в мен чувство на дълбока благодарност и благоговение. Наред с величието на делото му като посветен и учител на човечеството, вдъхновяващи са и човешките му прояви на безкрайна любов към хората, неговата проникновеност и свежо чувство за хумор. Отдадеността му на работата, стоицизмът и безкомпромисността му относно истината, способността му да общува с най-различни хора и да създава духовни общности, будят в мен възхита и респект. Особено дълбока следа оставят събитията при опожаряването на първия Гьотеанум, Коледното събрание и изключително наситената му лекционната дейност през последните 15 месеца от живота му.

5. Какво се промени у Вас самите след срещата с Антропософията?

Нарасна доверието ми в живота и хората. Намирах обяснения за случващото се в света и личния ми живот. Антропософското познание стана за мен стожер, особено при изпитанията по пътя ми. Започнах да работя активно за валдорфската инициатива в България и така видях как познанието се превръща в практика, в живот в обществен план, въпреки всичките проблеми и несъвършенства.

6. Как бихте отбелязали 100 години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер?

От дълго време вече живея в настроението на тази годишнина. Препрочитам автобиографията на Рудолф Щайнер, следя много материали и лекции, посветени на живота и делото му, запознавам се по-обстойно с историята на Антропософското общество, както и с живота на личностите от по-близкото му обкръжение и се надявам, че ще мога да се включа и с физическо присъствие при отбелязването на годишнината с приятели-антропософи в последните дни на месец март.

7. Като антропософ какво бихте искали да внесете от Вас в света?

Сериозно, дълбоко, проникнато с будност и инициативност чувство на съпричастност и съотговорност към случващото се в света и около нас. Както и да дам моя скромнен принос чрез работата ми в областта на възпитанието за пребъдването на Антропософията.

Деница Костова

1. Споделете за Вашата първа среща с творчеството на Рудолф Щайнер?

За мен това беше вълшебната среща с Валдорфската Педагогика, която бе съдбовна и предопредели понататъшната ми биография. А книгата „Как се постигат познания за висшите светове“ беше първото нещо, което прочетох от Рудолф Щайнер.

2. Какво провокира интереса към личността и живота на Щайнер?

Бих казала всичко заедно - лекциите, вътрешните въпроси, работата в антропософска група - спомогна да се задълбоча.

3. Какъв бе Вашият път към тази велика индивидуалност?

Никакви съмнения не съм имала по пътя. И колкото повече се задълбочавам в изследване и опознаване на Антропософията, се убеждавам, че няма друго нещо по-изпъл-

нено със смисъл, истина, мъдрост и морал. Преживявам я дълбоко в сърцето си и съм изключително благодарна за срещата ми с тази велика индивидуалност.

4. Кои събития от живота на Щайнер са Ваше пътеводно вдъхновение?

Коледното събрание.

5. Какво се промени у Вас самите след срещата с Антропософията?

Когато се огледаш в обективното огледало на Антропософията, разбираш, че има много да работиш преди всичко върху себе си... А след това да внесеш в света най-доброто, на което си способен.

6. Как бихте отбелязали 100 години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер?

Разбира се, ще участвам в някое от организирани инициативи на Антропософско общество. Пожелавам си това отбелязване да бъде достойно отразено в общественото пространство, където и хората, незапознати с творчеството и личността на Щайнер да могат да се докоснат до тази велика индивидуалност и неговите трудове по вдъхновяващ начин. И това да не се ограничи в тази годишнина, а да бъде начало на споделяне и участие на антропософско общество в културния календар на града.

В най-личен план, интимно, отварям вътре в себе си пространство на благоговение и топлина, в което да се свържа с някои от откровенията му и да отправя молитва за него към духовния свят.

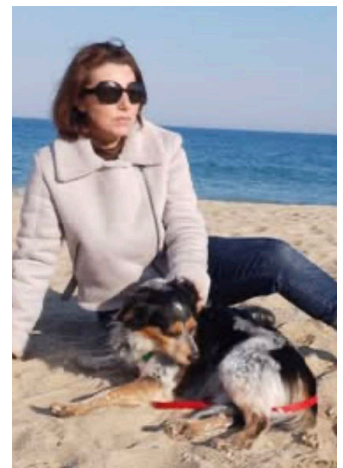
7. Като антропософ какво бихте искали да внесете от Вас в света?

Като антропософ бих искала да внеса повече доверие в методите на Валдорфската педагогика. Да сея семенца на истина и на морал. И нека не аз, а Христос в мен да работи!

Стефка Иларионова

1. Споделете за Вашата първа среща с творчеството на Рудолф Щайнер?

За Рудолф Щайнер бях чула в лекции в Икономическия университет във Варна. После около 2008 в библиотека „Виделина“ на срещи, посветени на езотериката научих за работата в Кемпхил от Ивелин Великов. Много сериозно и смислено ми се струваше това познание. Разбрах, че е свързано с педагогиката, но не потърсих книга, за да се задълбоча.

2. Какво провокира интереса към личността и живота на Щайнер?

През 2011 във Варна започнаха първите срещи по Валдорфска педагогика. Към познанието имах интерес, но към личността на Щайнер - все още не. 3-4 години след това започнах да търся информация за личния живот на Щайнер и интересни неща започнаха да се откриват пред мен. На семинар с Мишел Жозеф по странен начин получих вестник от Прага, в който бе поместена голяма снимка на кафенето, където Щайнер е изнасял лекции. Оттогава много неща прочетох и научих. Тази година в Гьотеанума посетих и последното място по пътя.

3. Какъв бе Вашият път към тази велика индивидуалност?

Не бях прочела нито една книга от Щайнер, когато на семинари холандски философи и учители ни разказваха за системата във Валдорфските училища. Създателят на тази педагогика не бе издиган в култ. Отне ми време и четене, докато стигна до човека, предаващ това знание. Валдорфската педагогика, Лечебната педагогика и Антропософската медицина са толкова практични, че остава едно учудване как бързо дават резултати. В годините след това съм правила различни проверки и резултатите от тях разсейват всякакви съмнения.

4. Кои събития от живота на Щайнер са Ваше пътеводно вдъхновение?

Много събития от неговия живот са ме вдъхновявали. Но както при любовта - последната е най-силна, така е и при

мен - последното, което научих за връзката между Рудолф Щайнер и Ита Вегман ме докосна дълбоко.

5. Какво се промени у Вас самите след срещата с Антропософията?

Първоначално - нищо особено. Но с времето антропософските наблюдения, които правех в целокупния живот - природа, здраве, образование, взаимоотношения, събития, съдби - на пръв поглед обогатяваха житейския ми мироглед, а всъщност променяха цялата ми съдба.

6. Как бихте отбелязали 100 години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер?

С дълбока мисъл за индивидуалността на Щайнер, с приятели, които споделят тези идеи, с прочитане на подходяща лекция.

7. Като антропософ какво бихте искали да внесете от Вас в света?

Това, което първоначално с голямо вдъхновение, но минимално познание, правех, е да внеса тези идеи в моето семейство и най-вече в обучението на моите деца. Сега, след 14 години интензивна антропософска работа, вече мога да си позволя в много ситуации с различни хора да споделям що за наука е Антропософията и по-конкретно за педагогиката и медицината.

НРАВСТВЕНИТЕ ИДЕАЛИ СА ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ЧОВЕШКИТЕ ДЕЙСТВИЯ

Високият устрем на мисълта донася в началото на 19 век философията на Артур Шопенхауер с нейното ново съдържание и ново мирогледно настроение. Тази философия е своеобразна метафизика на волята и в нея волунтаризмът и психизмът са намерили правилното си съчетание. Още през 1810 г. Артур Шопенхауер започва да чува ехото от възгледите на Фихте, Шелинг и Кант, но нито тогава, нито по-късно той се включва в каквато и да е философска дискуссия. Той не е състезателен тип и не е спорещ събеседник. Шопенхауер дори съветва читателите си веднага да прекратяват разговорите си със събеседници, при които волята надделява над интелекта. Според него, винаги е по-добре да не се спори и човек да се оставя да бъде побеждаван. Неговата метафизика на волята постига голям успех, за който Р. Щайнер посочва две причини. Първата причина се разкрива в панорамата на философските идеи в края на 18 и началото на 19 век, а коренът на втората е в самия личен живот на Шопенхауер. В една от своите лекции Рудолф Щайнер разказва следното за ранния му живот:

Артур Шопенхауер е син на много богат търговец, който настоява синът му да бъде продължител на успешния му бизнес. Но за него търговската дейност е нещо като робство и той не може да понесе монотонността на професионалната работа. Когато Артур Шопенхауер става на седемнадесет години, баща му пада от покрива на един склад и внезап-

ната му смърт го заварва напълно неподготвен. Тогава той за първи път изпада в своите мрачни настроения. Майката ликвидира семейния бизнес и се премества с дъщеря си във Ваймар. Тя жадува за интелектуалния стимул на този град на изкуството и веднага открива свой литературен салон, посещаван от изявени личности. Йохана Хенриет Трозие Шопенхауер не упражнява никаква принуда върху сина си, но след смъртта на баща си той не може да свали веднага оковите, въпреки дадената му свобода. Артур много силно го обича и не е склонен да предприеме някаква стъпка, която починалият баща не би одобрил. Огромната мъка от внезапната загуба парализира душата му до такава степен, че той не може да накара себе си да вземе необходимото решение. Освен това, той смята, че е твърде стар, за да започне подготовка за професията на учен. Писмата до майка му във Ваймар са изпълнени с много оплаквания и с все по-нарастващо отвращение към търговската работа. Майка му смята за свой родителски дълг да намери решение на този проблем. Тя се обръща за съвет към известния тогава писател Ферноу. Какво да направи в интерес на бъдещото щастие на сина си? Ферноу ѝ пише, че осемнадесетгодишната възраст не е пречка да се посвети на науките и че именно в тази щастлива възраст „зреещата сила на ума обединява паметта и преценката. Именно тогава се постига по-лесно и по-бързо това, което е предприето с твърда ре-

шителност, отколкото в по-ранен или по-късен период“. Г-жа Шопенхауер получава това писмо, прочита го и го препраща на сина си, а той е толкова шокиран от съдържанието му, че избухва в сълзи. След това той бързо взема решение. Най-напред заминава за Ваймар, където започва да учи италианска литература при Ферноу. След това известно време учи математика, история, латински и други древни езици. Една година и половина се оказва достатъчно време, за да придобие знанията, необходими за посещаване на университета. След това той постъпва в Гьотингенския университет, където учи медицина и философия. После постъпва в Берлинския университет, където учи философия от 1811 до 1813 г. И се премества в Рудолшат, за да напише дисертацията си. А в Йена на 2 ноември 1813 г. Шопенхауер става доктор на философските науки. Тогава той споделя: „Животът е нещастие. Мислейки за това нещастие, аз реших да направя своето.“ От тези думи разбираме, че животът го е направил философ, а това определя и философските проблеми, на които той се посвещава.

Шопенхауер подрежда живота си по свои правила. Той смята, че човешкият живот трябва да бъде изживян като литературно произведение. Любимата му фраза е една мисъл на Сенека: „Разглеждай всеки ден като отделен живот!“. Самият той се старае всеки ден да бъде изживян като един завършен живот. Още когато Шопенхауер навлиза в изучаването на философията, той определя себе си като антипод на Хегел. Противоречията и несъответствията между двамата мислители са непреодолими. Всичко, което съществува като понятие, се проявява в Хегеловата душа под формата на логизъм и точно това е неприемливо за Шопенхауер. Независимо от големите противоречия между тях, Рудолф Щайнер казва, че Хегел и Шопенхауер са велики, значими и блестящи умове. Шопенхауер се разграничава не само от Хегел, а също от Кант, Фихте и Шелинг. Това са учени, чиито философски възгледи са възникнали от размисли върху чуждите възгледи. Философията на Фихте и Шелинг получава посоката си от критиката на Кант, а самият Кант от Хюм. Идеите на Хегел също се развиват от неговите предшественици. Възгледите на тези мислители следват чуждите идеи. В тях всяка мисъл произвежда друга. Докато Шопенхауер започва да пише, преди да разбере какво мислят другите. Неговата философия може да се разбере само чрез вникването в личността му. Той заема специално място в немската култура с това, че изследва своите лични преживявания. Развитието на Шопенхауер като мислител е резултат преди всичко от влиянието, което му оказва неговият учител Готлоб Ернст Шулце. Самият Шулце е противник на Кант, но изисква от младия Шопенхауер да се задълбочи в Кант и Платон. С това той поставя ученика си пред една сериозна философска задача, а в процеса на нейното решаване Шопенхауер преживява дълбока радост и удовлетворение. За промяната, която той преживява, по-късно говори като за духовно прераждане. От Платоновата имажинация за сенките в пещерата по-късно възниква идеята за „Света като воля и представа“. Следвайки Платон, той отрежда много специално място на музиката сред останалите изкуства. Рудолф Щайнер казва, че човекът, донесъл ясни и точни идеи за из-

куството, е Шопенхауер. Неговата идея за музиката е тази, която можем да прочетем в естетиката на Платон. Идеите на Шопенхауер за изкуството изглеждат на Вагнер като ново евангелие. Той вижда в тях най-дълбоката философия на музиката.

Още по-многозначително е влиянието на Гьоте върху формирането на по-зрелия светоглед на Шопенхауер. През ноември 1813 г. той се връща в дома на майка си, във Ваймар, където остава до май 1814 г. В този период той се среща с Гьоте, който проявява голям интерес към Шопенхауер, прочитайки първите му публикации. Знаем, че Гьоте е търсел всякакви млади таланти с цел да ги покровителства чрез огромното си влияние. В този автор той открива съмишленик и съидейник, поканва го и лично го запознава със своята теория за цветовете. Шопенхауер приема поканата с голямо уважение към Гьоте и по-късно тези разговори с него водят до някои от най-важните му открития. Шопенхауер открива връзката между неговата философска теория и теорията на Гьоте за цветовете. Той решава да аргументира това съгласие в специален труд, чието разработване започва след преместването му в Дрезден през май 1814 г. В „За виждането и цветовете“ той разкрива своите идеи за природата на сетивното възприятие. Гьоте получава ръкописа на тази книга и изразява одобрението си, а тя е публикувана през 1816 г. Влиянието на Гьоте е единственото творческо влияние, което Шопенхауер не отрича. Дали защото е бил най-млад от тях, той постоянно е имал повод да обяснява, че философските му открития не са повлияни нито от Кант, нито от Фихте, нито от Хегел, нито от Шелинг. Според него нито един от тези предшественици не му е оказал никакво влияние. Самият той определя себе си като будист и това влияние е напълно очевидно във всичко написано от него. Очевидно е и будистко влияние в изграждането на неговата песимистична етика. От будизма са извлечени и двата му опита да дефинира както цената на живота, така и цената на човешката личност. За стойността на човешката личност Шопенхауер казва, че всеки има избор да се самоопредели като нищожество или не. Всеки човек, според него, избира между нищожността и свободата. Човек или е свободен, или е нищожен, като под свобода той разбира самота. Самият Шопенхауер е направил своя избор и след своята 31 година живее в самота, като пътува и се премества в различни градове. Той води отшелнически живот, за да се предпазва от силни вълнения. Според него, общителността е една от най-опасните и пагубни наклонности, защото ни кара да контактуваме със същества, повечето от които са объркани и безнравствени. Голямото щастие е човек да няма нужда от приятели, според него. Щастлив е онзи, който навреме се сприятели със самотата и я обикне. Той твърди, че този, който не обича самотата, не обича и свободата. Убеден в истинността на това твърдение, Шопенхауер дава пример за такъв усамотен живот. Първоначално той поддържа близка връзка със сестра си Адел и майка си Йохана Хенриет Тразиен, но след марсовата си възраст се отдалечава и от тях. Шопенхауер търси свободата цял живот и не я открива.

В областта на естетиката Шопенхауер е всепризнат и неоспорим, което не може да се каже за другите две сфе-

ри на философското познание, в които е дал своя принос. Следвайки Платон в теорията на изкуството, Шопенхауер е достигнал до самата същност на познанието. Същото не може да се каже за неговата етика. Шопенхауер полага основите на етиката на песимизма. Движеща сила на тази етика е търсенето на източника на страданието. Според него, стремежът към задоволяване на желанията е непресъхващ източник на страдания. Знаем, че във „Философия на свободата“ Р. Щайнер говори за стойността на живота от гледна точка на песимизма. В тринадесета глава той разглежда аргументите на Шопенхауер за отрицателната стойност на живота. Песимистът се придържа към един прост математически израз, в който сумата от всички успехи, победи и удоволствия може да се обозначи с X , от която се изважда сумата от всички разочарования, неуспехи, поражения и други беди, която можем да обозначим с Y . И тъй като втората сума винаги е по-голяма от първата, разликата винаги е отрицателно число, каквото и да е то. Именно с тази разлика в математическия израз: $X - Y = Z$ е обозначена стойността на живота. Тя винаги се оказва отрицателно число. За всеки отделен човек този X може да е по-голям или по-малък, но винаги разликата е отрицателна и животът няма стойност. Според етиката на песимизма, всеки човешки живот е малоценен. Няма какво да се възрази срещу тази проста аритметика. Но както добре знаем, в тринадесета глава на „Философия на свободата“ Р. Щайнер обяснява къде точно е допусната една малка грешка. Той казва, че не сумата от нашите победи, успехи и удоволствия е равна на X . С него трябва да обозначаваме нашия стремеж и копнеж за постигането на някаква цел. И когато от него извадим Y , винаги се получава положително число. Разликата винаги е положителна, защото сумата от неуспехите и разочарованията винаги е по-малка от сумата на копнежите и стремежите към различни цели. Сам по себе си стремежът създава радост. Тази радост е напълно независима от постигането на целта, но когато тя бъде постигната, тогава удоволствието от осъществяването ѝ се прибавя към удоволствието от стремежа. Рудолф Щайнер казва, че е възможен и обратният случай. Когато не успее да постигне някаква цел, човек може да си каже: „Направих всичко, което можах!“ Блаженото чувство, че е искал да постигне максималното, увеличава радостта и удовлетворението при една следваща победа. За Шопенхауер този аргумент е напълно неприемлив. Според него, животът е изпълнен със страдания и нищета. Неудоволствието и болката преобладават навсякъде. Животът е бreme и небитието е за предпочитане пред битието, а несъществуването е за предпочитане пред съществуването. Във всяка воля живее вечният стремеж, непрестанната жажда за удовлетворение, което никога не може да се постигне, защото след постигането на една цел възниква нова и по-нова. Цялото съдържание на живота е страдание, недоволство и неудовлетворение. Затова песимистичната етика препоръчва човек да задушава в себе си желанията и да умъртвява волята си. Крайната цел на Шопенхауеровия песимизъм е всемирната леност, безволие и безделие.

Според Р. Щайнер, тази етика е една измислица, поела по погрешни пътища. Идеята за намаляване на стойността

на живота е напълно неприемлива за него, както и идеята за унищожаване на волята. Във „Философия на свободата“ той казва, че песимистичната етика изпада в голяма грешка с изискването си да не се стремим към удоволствие. Истинското щастие е самият стремеж, а не някакво абстрактно „щастие“. Никоя етика не може да измисли друг смисъл освен реализацията на нравствените идеали на човека. Никоя етика не може да отнеме удоволствието, което човек изпитва, изпълнявайки желаното от него. За да бъде нравствен, на човек не му е необходимо да бъде прекрояван и преправян от етиката. Не му е необходимо да се отрича от природата си. Нравствеността се гради чрез стремежа към целта. Това е същността на всяка истинска воля. Една пълнокръвна етика не почива върху изкореняването на стремежа към удоволствие. Не е необходимо да се възцаряват анемични абстрактни идеи на мястото на копнежа и насладата от живота. Етиката се основава на силната воля, която постига целта си, опираща се на интуицията. (GA 4)

Рудолф Щайнер пише, че най-същественото, което не достига на песимистичната етика, е истинското съдържание на нравствените идеали, а те именно се пораждат от нравственото въображение на човека. Всеки човек е толкова по-морален, колкото по-силно се стреми да бъдат победени мъките и страданията на човечеството. Той е толкова по-нравствен, колкото по-силно желае осъществяването на тези идеали. Нравствените идеали са движещите сили на човешките действия. Човекът ги желае, защото осъществяването им е негово върховно удоволствие. На него не му е нужно етиката първо да му забранява да се стреми към удоволствие, а после да му нарежда към какво трябва да се стреми. Той се стреми към нравствени идеали, когато нравственото му въображение е достатъчно дейно и активно, за да му дава интуиции, които придават сила на неговата воля. Човекът, който се стреми към висшите идеали, изживява радостта от тяхното постигане. Лишаван от тази радост е човекът без морално въображение, защото той не създава нравствени идеали.

Хората, които не са способни да създават нравствени идеали, се присъединяват към такава анемична етика като етиката на песимизма. А нравственото въображение на онези, които го имат, ги насочва към решаването на проблемите, свързани не само с междуличностните отношения, а с отношенията между човечеството и космическите сили, между човека и йерархиите. Там се създават истинските движещи сили на общочовешката еволюция и там се корени всяка истинска етика. С нравственото въображение може да бъде обхванат един от истинските, а не измислени проблеми на отношенията ни с йерархиите. Той се състои в това, че човечеството обременява йерархиите, разчитайки на тяхната милост. В GA 230 можем да прочетем, че моралният студ е една духовната сила, която е много необходима, за да конструира и споява човешкия физически организъм. В началото на земния си път всеки носи в себе си импулса на омразата. Циркулацията на кръвта донася този импулс от духовния свят. Тази омраза и този студ имат своето място в подсъзнанието, въпреки че човек преминава през света с любяща душа, която копнее за разбирателство. Когато

липсват любовта и моралната топлина, моралният студ и омразата преминават през портата на смъртта заедно с астралното тяло. Едва когато започнем да разбираме това, можем да говорим за една истинска, пълнокръвна, а не анемична етика.

След като човек е преминал през портата на смъртта, съществата от Третата йерархия милостиво се нагърбват да отнемат от човека това, което идва от липсата на човешко разбирателство. Те приемат товара, който човекът им е донесъл в духовния свят. След смъртта си човек става абсолютно неспособен да премине през областта на Първата йерархия, ако съществата от Втората и Третата йерархии не са му помогнали и отнели моралния студ, омразата и липсата на разбирателство. Това, че човек трябва първо да обремени съществата от висшите йерархии, е истинският проблем на всяка неизмислена етика. И моралната фантазия на всеки човек го насочва към търсенето на решения за такива проблеми. Но за да бъде морален, човек трябва преди всичко да бъде свободен. А за да бъде свободен, е необходимо всяко негово действие наистина да произтича от неговата същност, а не от някакви правила. В 12 глава на „Философия на свободата“ можем да прочетем следните редове за свободата: „Преди една идея да се превърне в действие, човекът първо трябва да я пожелае. Основата на едно желание се намира единствено в самия човек.“ Когато човекът е крайният определящ фактор на своето действие, той е свободен. Едва тогава човек може да бъде морален. Свободата не е нито аскеза, нито самота. Шопенхауер дълбоко се разминава със свободата и остава далеч от нейното преживяване. Той предпочита да живее в самота и се опитва да избегне психологическата болка, която неминуемо следва от социалното взаимодействие. Личният живот на Шопенхауер е образец за порядъчност и крайна емоционална оскъдност. Любовта се оказва твърде обременяваща за него и той принципно отхвърля идеята за брак. Единственият приятел в живота му остава пуделът Аتما, който е неговият верен слушател на ежедневната му критика и мърморене.

В края на 19 век философската дискуссия отдавна е утихнала, но въпросите, които остават без отговор, стават все по-тревожни и все по-неспокойни. А на читателите все повече им става ясно, че нито Хегел, нито Шелинг, нито Фихте, нито Шопенхауер могат да им отговорят. Тези мислители се опитват да открият скритата духовна същност на мировите явления, но не могат. Отдавна изгубили смисъл са въпросите: познаваме ли е светът и с какви методи можем да го опознаем. Във „Философия на свободата“ Р. Щайнер казва, че това е един въпрос, който всеки трябва да разреши за себе си. Светът не ни поставя въпроси, ние се опитваме да го разберем и ние задаваме въпросите. Всеки трябва да се разбере със себе си, иска ли да опознае света или не. Не съществува проблемът за неговата познаваемост. Всеки, който пожелае, може да тръгне по пътя на

духовното познание. Всеки може да опознае света и себе си. Във „Философия на свободата“ Р. Щайнер казва, че светът е напълно познаваем, а в „Как се постигат познания“ обяснява как може да бъде разбран и опознат. В по-късен лекционен цикъл Р. Щайнер говори за хора, чиято карма им позволява да се освободят от ограниченията на разглежданите светогледи. Това са хора, които все повече усещат себе си като космически същества. Р. Щайнер казва, че с протегнати ръце те умоляват да бъде разкрита тайната на човешката космическа природа. И след края на 19 век, в началото на 20, се появяват съвсем различни хора от тези, които ентузиазирани са разисквали написаното от Шопенхауер и неговите

предшественици. Тези хора питат: „Кой съм аз? Какъв е мой космически произход?“ Защото всичко, което са написали философите на 19 век и преди тях, обяснява същността на земната природа на човека. Но човекът е едно космическо същество, което пита кой ще му обясни неговия космически произход. И Р. Щайнер прогнозира, че до средата на 20 век човечеството ще бъде завладяно от

едно ново настроение, което идва от очакването, че отговорът на въпроса за космическия произход на човека ще дойде от космоса. В GA 200 той казва, че така, както Христовото същество е говорело на физически план в Поврата на Времената, така и сега това Същество говори на един нов духовен език. Разбира се, засега хората не чуват този нов език и Христос няма да дойде в духовния смисъл на думата, ако хората не са подготвени за това. А да бъдат подготвени означава да могат да кажат за себе си: „Моето царство не е от този свят“ точно така, както Христос е казал „Моето царство не е от този свят.“ Новото изживяване на Христос произтича от копнежа на самата човешка душа, но Р. Щайнер казва, че всичко зависи от зрелостта на този копнеж и от това дали ще се издигнем до едно истинско разбиране за Христос, дали ще успеем да започнем да внасяме през портата на смъртта онези нови силни потоци човешка любов, от които толкова се нуждае болната съвременна цивилизация.

Веселина Велкова

**На болка този, който устоява,
победното познание съзира.
На щастието който устоява,
той вижда как залязващият свят
изгражда нови фундаменти пак.
Загубеният в щастието щом внезапно се пробуди,
ще съзре на щастието жизнените сили да отминават,
но не може той да задържи каквото отминава.
А в болка който се пробуди, вижда съществуването
и ще може да задържи каквото отминава.**

Рудолф Щайнер

ЗАЩО ПЕЯТ ПТИЦИТЕ?

Бих искал да знам за какво говорят
толкова красиво през нощта
няма никой в света, който
ще е буден заедно с тях.

Й. фон Айхендорф, „Славеи“

Защо пеят птиците? Този въпрос е много стар. Но какво точно искаме да знаем? Задавайки този въпрос, какво точно искаме да разберем? Отговорите са толкова разнообразни, колкото и преживяванията в основата на този въпрос. Бих искал да се опитам да се доближа до отговора, основавайки се на едно такова преживяване.

Радост и въпрос

Колко радостно е да чуеш подновяващата се птича песен след звънката тишина на нощта или зимата. Това е като появата на светлината при изгрев слънце или появата на познат, който не сме виждали от дълго време, независимо от нашата симпатия или антипатия. Ако обърнем внимание на този тип радост, тогава много скоро възниква и въпросът за смисъла на такава среща: „Какъв е смисълът да се срещнем?“

И все пак, защо птиците пеят? Когато видя един ликуващ кос пред прозореца си, аз се оказвам в загадъчна ситуация: „Не иска ли птицата нещо да ми съобщи?“ Струва си да се спрем за момент на този етап. Първо, тук има някакво преживяване. Това преживяване търси разбиране, поставя въпроси. И аз търся думи за тези въпроси. Но намерените думи не могат да ме отклонят от собствената ми цел и съответно от първоначалното преживяване. Ако го формулирам така: „Птицата иска ли да ми каже нещо?“, тогава следващият ми въпрос ще бъде: „Какво мисля за това? Защото как ще протече този разговор между птицата и мен? Чувствам ли въпроса на птицата, отправен към мен по същия начин, както въпроса на човек, който иска да ми каже нещо? Дали някой тук ми говори от онова вътрешно нещо, което познавам в хората като аз, но което не разбирам в една птица? Или езикът ѝ все още ми е непознат?“

Рудолф Щайнер развива тази идея по следния начин: „... онова, което ни доближава най-много до човека, е развитието на гласа на птиците. Тук можете да видите от една страна музикалността на птиците, а от друга страна, вокализацията при висшите животни. Но ако погледнем едно насекомо, цикада или друго насекомо, което издава звук чрез движението на крайниците си, тогава стигаме до насекомото. При тази консонантизация, когато наблюдаваме насекомото, нямаме впечатление, че то иска да ни каже нещо. Оставаме с факта, че това е в неговото поведение. Приближаваме се към животните, които мучат, бляят или ръмжат, и нямаме усещането, че става въпрос за защита или задоволение, което връща към вътрешното преживяване. Изобщо не е въпрос на вътрешни неща. Когато чуем звуците на птичи гласове, имаме ясно усещане: музиката не живее в тях.“

Във връзка с първоначалния въпрос става очевидно, че този цитат два пъти подчертава, че качеството на звуците, издавани от животните, се характеризира от самия факт, а

не от факта, че те излизат от неговата вътрешност. Ако на пример един кос пее пред прозореца ми, той не казва като човека: „сега ще ви разкажа как вървят нещата при мен и през какво преминавам!“ Така че моята формулировка на въпроса е „птицата вероятно иска да ми каже нещо тук?“ - би довело до заблуждение, ако я тълкувам в смисъла на общуването с човек. Така въпросът за значението на това, което пеенето на птиците ми казва, се отнася до факта на събитието като такова. Това означава: трябва да се науча да разбирам самото събитие като слово!

Така ние предприемаме решителна стъпка: започвайки от простата радост породена от събитието, ние задаваме въпроса „как“, за да разберем по-нататък неговото „какво“ или неговата „същност“.

Животното е „религиозно“ събитие

И така, в смисъла, който следва от това, „минерал“, „растение“ и „човек“ също са думи-събития. За да разберем събитието „птица“ (или дори „птича песен“), е полезно първо да се концентрираме върху събитието „животно“. Това може да ни помогне да мислим така:

„Както ние съзерцаваме предмета, който предизвиква желание в нас, и след това го хващаме с движение на ръката, така и при животното това се случва в целия организъм, така че прякото творческо начало се изразява в цвета, в перата или в козината и оцветява животното. Аз вече казах, че нашето време не е в състояние да разбере защо бялата мечка е бяла. Бялото ѝ оцветяване е резултат от околната среда, а фактът, че полярната мечка се „избелва“, означава по отношение на желанието приблизително същото нещо, но на различно ниво, сякаш човек протяга ръката си и откъсва роза. Живата продуктивност на околната среда въздейства на полярната мечка по такъв начин, че в нея се активира желанието и тя се „побелява“.

Ние цитираме този пасаж само дотолкова, доколкото той говори за качеството на животинското битие: животното е създание, което живее в своите желания - или както е казано в „Драматичния курс“: нищо „което е по-висше от защитната реакция, по-висше от усещането за удоволствие, не достига до вътрешно преживяване. И така, какво представлява едно животно? Неговата същност се крие в желанията. Всеки животински вид живее чрез определен вид желание. В това се съдържа както посоката на желанието, така и нейната цел. Така че белият цвят на полярната мечка трябва да се разглежда различно от белия цвят на снега. В белия цвят на бялата мечка виждаме „животинското желание“. Желанието се превръща във форма (състояние на съществуване) и обратното: „животинската“ форма винаги е пропита с желанието.

Тук посоката на желанието е идентична с неговата цел, така че животното се стреми към собствения си първоизточник. То се стреми да се свърже отново със себе си. Ако желае, животното е „религиозно“ в най-дълбока степен. Разбира се, от това не може да се създаде представа за вида на човешката религиозност. Животно преживява такова съществуване, което изисква обединение с другите, без

да има съзнателно усещане за това, а също и без възможността за съзнателно обединяване в Духа, каквото е характерно за хората.

Това е в основата на непреодолимата трагедия в животинското съществуване, която обгръща преди всичко срещата с бозайниците. Копнежът на животното по неговия първоизточник остава завинаги неутолен. То е обречено, може да се каже „прокълнато“, да преживява изпълнението на желанията си изключително чрез полюса на чувствата. Но те винаги остават само привидност в сравнение с „религиозните“ стремежи. Например черешарката е обречена постоянно да цепи вишневите костилки през лятото. Тя изхвърля сочната, цветна част на плода и разцепва твърдата сърцевина със здрав и специално оформен клон, използвайки значителна сила. Между другото скворецът прави точно обратното. Това е само един от многото процеси, в които се проявява субстанцията на желанието, наречена „черешарка“, от която обаче е и обусловена.

Пеенето е част от обкръжението на птицата

Специфичната насоченост на желанието за всеки животински вид, според мен, е това, което Рудолф Щайнер обозначава в приведения цитат като „самоизбелване на бялата мечка“ чрез „околната среда“. Това е природата на животинския вид, неговата същност. От нея произтича целият феномен на животното. Ако искам да го разбера, трябва да се опитам да възпроизведа в себе си отново неговото съществуване в процеса на наблюдение. В същото време аз се движа в границите между растителното съществуване и надареността на Аза, ако говорим за разбиране на състоянието на животинското съзнание. Издавайки звуци, птицата живее само в действието, а не в изказването! Но това не е просто появяващ се образ на околната среда, като растение. По-скоро песента на птицата разкрива същото значение като всяка друга нейна проява в нейното поведение, както и в нейното оперение, външен вид и т.н. Имайки предвид това, няма да задавам въпроса: „Иска ли птицата да ми каже нещо?!“ Не, всичко това е именно израз на специфичен начин на жажда за околната среда и съответно образно търсене в околната среда на това, което принадлежи на даден животински вид. Погледнат така, всеки животински вид ми разкрива определено духовно пространство. Пеенето на птицата е принос към осмислянето на това мисловно пространство, специфично за всеки тип.

Настроението като орган на познание

След такова предварително разглеждане може да се намери в продължението на първия цитат един вид методологично ръководство за познаване на животинската субстанция, специфична за даден вид: „Да, ще имате най-естественото усещане за гласа на птицата, ако сравните някакъв звуков образ с полет. Дали възниква хармонично съзвучие между движението на крилата и това, което птицата развива като глас? Какво прави птицата външно и вътрешно?“

Необходимо е да се обърне внимание на съответствието между различните прояви на животното, например външ-

ни движения и издаваните звуци, или между поведението и външния вид, и съответно между поведението и ландшафтното пространство, в което животното живее. Това ландшафтното пространство изобщо не съответства на това, което виждаме във физическата картина, в която откриваме животното. По-скоро означава да се вживеем в настроението на животното, за да научим какво принадлежи на неговия пейзаж и среда, и на неговата природа. Това означава не само външно повърхностно съответствие, в смисъл, че зелената птица винаги трябва да търси и зелен пейзаж, или полетът на синигера трябва да се определя от редуващи се възходи и падения, тъй като неговото пеене се състои от две следващи едно след друго, разделени от интервал от тонове. Това по-скоро означава, че трябва да се обърнем внимание на вида на съответствието, последователността на преживяванията, ориентирани към наблюдението. Например, полетът на орехчето често се нарича „бръмчене“. Същата дума, описваща преживяването, се използва, когато то пее.

В този случай и двете наблюдения се срещат непосредствено в едно и също преживяване. Проблематични, но в същото време водещи, са ситуацияите, в които те не са ориентирани към директното съответствие на преживяването: как може например едно малко, грациозно орехче да има такава изключително силна песен? Тези неща изобщо не си съответстват! Тук стигаме до решаващата точка на всяко органично разглеждане на природата: трябва да позволим на природата да ни научи каква е тя. Съответствието на преживяванията не е нещо предопределено. По-скоро отделен животински вид ни се явява като някакво единство, защото живее в пълна хармония със себе си. Самият вид е гарант за „хармонията“ между отделните явления, разглеждани от Рудолф Щайнер. Така че, вместо от веднъж разбраното вътрешно съответствие да се опитваме да разберем всички по-нататъшни явления, трябва винаги да сме готови да изоставим развитото досега съдържание на това съответствие. И когато наблюдаваме, да използваме органа, който е в основата на разбирането на вътрешното съответствие, а именно собствената способност да преживяваме настроения. Така може да се опише например поведението на орехчето и неговите маниерите с вирнатата опашка, неговата устременост напред, като много енергично и динамично, което наистина е в съответствие с характера на пеенето му.

От настроението до значението - истината, красотата, добротата

Чрез разбирането на настроението отделните явления от сетивния свят се превръщат в образи на вътрешните взаимовръзки, създавайки цялост. Тъй като всяка цялост е вътрешно последователна и изградена по определен начин, на всяка връзка между настроенията вече е присъщо нещо специално. Това се вижда най-добре, когато сравняваме настроенията. Да вземем например, една червеноперка с падащата от едва доловима височина искряща, стъклена,

звънка песен, която сякаш заглъхва малко преди да достигне ниски тонове, никога не достигайки Земята. С такова пение хармонира фактът, че нейните тънки, високи и оцветени в земни тонове крака се сливат с фона, а закръгленото ѝ телце сякаш се рее над Земята. В същото време главата ѝ с големи и тъмни очи изглежда почти отделена от тялото. Големият синигер е съвсем различен: какъв контраст между наситения черен цвят и студеното светложълто! Каква сурова увереност има в непрекъснатото му оживление и неговия писък! Колко ясен е контурът на неговия високателен пролетен вик и колко редовен и лесен е скокът от високо в дълбочина?

Сравнението подчертава на първо място разликата и особеността на този вид. Осъзнаваме, че навлизаме в напълно различни пространства на настроенята. Разбира се, липсва ни изпълненото със смисъл съдържание на това пространство. Въпреки че осъзнаваме себе си в сетивния свят, в цялостния, жив и много специфичен сетивно изявен идеал, остава неизвестно къде всъщност се намираме. Какво да правим по-нататък? В отговор бих искал да се спра накратко на думите на Рудолф Щайнер за трите идеала на човечеството – истина, красота и доброта. Идеалът на истината е свързан със значението на фактите: какво се възприема сетивно, как се проявява същността? Да живееш на Земята в красота означава: в лицето на сетивните факти, да осъзнаваш себе си във вътрешната си цялост, във взаимосвързания елемент на настроението. Добротата означава, че ние „можем да пренесем собствената си душа в душата на друг човек“, означава, че „човек може да бъде докоснат, ако съчувства на загрижеността на другия човек и поне астралното му тяло при вида загрижеността на другия да изпитва същата загриженост.“ С други думи, добротата е способността да проникнем в ситуацията на другата душа. Предоставяме собствената си способност за преживяване на разположение на другия. Отправната точка и мащабът са същевременно опит от преживяването на собственото състояние като земен човек във физическо тяло. Всички по-нататъшни преживявания на доброта се основават на тази основа и на този опит.

Проникновението в птицата

Тук можем само накратко да посочим една от многото възможности за проникването в друго същество. Нека приемем за момент, че аз мога да издавам звуци само на флейта. Накъде ще се движи моето изживяване на звука, как ще се чувам? Накъде ще бъдат насочени моите изказвания? Ще продължи ли да имам интерес да изразявам звуците си? Как ще се промени моето самосъзнание? Или ако имам възможност да движа с дебелите гръдни мускули само онези органи, които са лишени от мускули. Ако добавим към това, че съм „глътнал“ флейтата в бронхите точно при разклонението на трахеята и произвеждам звуци само с нея, докато съм в тяло, покрито с пера, тогава къде и как моето преживяване ще се движи себе си? Така можем да опитаме експериментално да предизвикаме преживяването за това как

живее една птица. Следното твърдение може да известна степен да изясни смисъла на предизвиканото преживяване: „Птицата... като цяло всъщност е глава и в този нагорещен въздух тя лети през световното пространство. Тя всъщност е жива, летяща мисъл.“

За назидание и утеха на човека

И така, защо птиците пеят? За да отговорим на този въпрос, се обърнахме към търсенето на причините за специфично поведение в съществуването на дадено животно. Всички прояви на животно са изрази, както и възвестяване, назоваване на собственото име на това същество. Птичата песен също е такава извършваща се дума. Тя говори ми със самото си появяване и ме пита за значението му. Този факт произтича от противоречието в описанието на преживяването на Айхендорф, дадено в мотото: „... няма никой на света, който би бил буден с тях...“ (и самият автор?!) Неизбежно се появява и този коректив на допълнението – тя се стреми неудържимо по-нататък към неувереното замлъкване в осъзнаването на уникалността и интимността на момента. Това, което се явява, радостно ни приветства и ни призовава да го опознаем, да се научим да го разбираме. Тя пита за съдържанието, с което е изпълнено. Методологически това е въпросът „как“ на едно явление от гледна точка на специ-

фичното и актуално осъществимото душевно преживяване. Преживяването на настроението и добротата принадлежат към това като духовно-душевни органи на възприятието. По този начин пеенето на птиците - в съчетание с другите им проявления - може да открие достъп до специфични душевни пространства и да предизвика цяла гама от човешки преживявания.

Обръщайки внимание на това, човек разширява душените си способности, формира себе си, изгражда собствената си екзистенция. На фона на това идеята, че птиците пеят за утеха и назидание на човека, която често е осмивана от обикновеното съзнание, се явява в нова светлина. В края на своето стихотворение Йозеф фон Айхендорф показва в поетична форма къде започваме да се доближаваме до разбирането на настроението, докосвайки основата на въпроса - „... бих искал да знам за какво говорят толкова красиво във нощта...“

И облаците странстват,
и Земята побелява,
и безцветна става,
и нощта тихо пълзи,
едва чуто през тревата.
Нощ, облаци, къде се движат
Знам добре, че там е долината
отвъд висините,
където сега почива моят любим.

Ханс-Кристиан Центер

ПОКАНА

Скъпи приятели,

на 13 Април 2025 г. в гр. Стара Загора, в Антропософския дом на ул. Кольо Ганчев 41А, ет.2, ще се проведе общото годишно събрание на АОБ. Началото е в 13:00 ч. Събранието ще протече при следния дневен ред:

1. Доклад от Председателя за дейността през 2024г.
2. Годишен финансов отчет за 2024г.
3. Обсъждане и изказвания по доклада за дейността и финансовия отчет.
4. Обсъждане на въпроси относно бъдеща дейност и инициативи.

Моля, носете членските си карти!

СЪОБЩЕНИЕ

Скъпи приятели, тази година организираме за първи път среща на Антропософските общества в България и Румъния.

Срещата ще бъде в Стара Загора от 11-ти до 13-ти Април. Програмата все още се подготвя и ще я съобщим веднага щом е готова.

Тази среща ще бъде и нашият Великденски празник.

Заповядайте, очакваме ви!

Търси във същността си
и ще откриеш ти света.
Търси в световния развой
и себе си ти ще откриеш.
Движението на махалото
съзри между света и Аза:
така пред тебе се откриват
човешката световна същност,
световната човешка същност.

От мировите висини сияе
в очите на човека Слънцето.
От мирови простори съществата
проблясват в чувствата на хората.
Човешкото сърце жадува
с духа в единство да се слее.

Рудолф Щайнер

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ**ВАРНА**

Антропософска група
„**Михаилова ковачница**“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „**Михаил**“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

„Гласови терапевти с Антропософска терапия чрез пеење“

Ул. „Х. Димитър“ 13
Цветя Мишкова 088295 3550
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел“

Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер“

Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна“

Юлиан Андонов
тел. 088 662 6489

Група „ЛОГОС“

Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Курсове по антропософска социална арт-терапия

За връзка:
Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „**Рудолф Щайнер**“
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Социална художествена терапия „Дъгата на Дочка“

Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Евритмична група „Граала“

Диана Демирева – 08875 59777

БУРГАС

Група „**Парсифал**“
Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „**Светлина**“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛЕВЕН

Група „**Михаил**“
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „**Мани**“
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

**Дарителски сметки
на Антропософското
общество в****България**

BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095

БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми
читатели на „**Антропософски вест**“,
Всеки, който желае да изкаже мнение
или коментар по разискваните в
настоящия и бъдещите броеве на вестника
теми, може да ни пише на e-mail:
vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Веселина Велкова
Цветя Мишкова
Христина Ангелова
Георги Акабалиев

Тел: 0897 728885
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на
публикуваните материали носят
единствено техните автори.